

VISIT...

LANZAROTE
Caliente.COM

ვ. პ ა პ ა ვ ა

საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის
ბოტანიკურ ფონდში დაცული
ავთენტური ნიმუშები

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია

აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმი.

საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის
ბოტანიკურ ფონდში დაცული
ავთენტური ნიმუშები

V. PAPAVA

SPECIMINA AUTHENTICA IN HERBARIO MUSEI
PUBLICI GEORGIAE CONSERVANDA

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა

თბილისი 1962

წინამდებარე ნაშრომში განხილულია საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ბოტანიკურ ფონდში დაცული ავთენტური ნიმუშები, რომელნაც პირველად ქვეყნდება. ბევრი მათგანის არსებობა მუზეუმის ფონდში უცნობი იყო ან მათი ადვილსამყოფელი ლიტერატურაში მცდარად იყო მოხსენებული.

დადგენილია აგრეთვე, რომ ზოგიერთი ავთენტური ნიმუშის უნიკალური დუბლიკატი (იზოტიპი) მხოლოდ მუზეუმის ბოტანიკურ ფონდშია დაცული.

ავთენტიკების მეცნიერულ შესწავლას და გამოქვეყნებას, როგორც ცნობილია, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ფლორის მკვლევართათვის, განსაკუთრებით სისტემატიკოს მონოგრაფებისათვის.

რედაქტორი მ. თ. სახოკია
Redactore M. F. Sachokia

საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ბოტანიკურ ფონდში დაცული ავთენტური ნიმუშები

კავკასიის თავისებური, ორიგინალური ფლორა და მცენარეულობა ძველთაგანვე იპყრობდა მკვლევართა ყურადღებას.

როგორც ცნობილია, კავკასიის ფლორის მეცნიერული კვლევა XVIII საუკუნის პირველი წლებიდან დაიწყო.

როდესაც კავკასიის ფლორის XVIII საუკუნის მკვლევარებს ეხებოდა, არ შეიძლება გვერდი ავუხვიოთ ვახუშტი ბატონიშვილს, როგორც დიდ გეოგრაფსა და, ამავე დროს, საქართველოს მცენარეულობის პირველ ქართველ მკვლევარს, რომელმაც, როგორც აკად. ნ. კეცხოველი აღნიშნავს, თავის გეოგრაფიაში ისე ზედმიწევნით, მხატვრული და სწორი აღწერილობანი მოგვცა საქართველოს რაიონების მცენარეულობისა, რომ მათ დღესაც უაღრესად დიდი მეცნიერული ღირებულება ენიჭებათ¹.

კავკასიის ფლორის ინტენსიური მეცნიერული შესწავლა XIX საუკუნიდან იწყება. ამავე დროს საფუძველი ეყრება კავკასიის მუზეუმს (1852 წ.)², სადაც ერთ-ერთ მნიშვნელოვან განყოფილებას ბოტანიკის განყოფილება წარმოადგენდა. აქ ხდებოდა კავკასიის ფლორის მნიშვნელოვანი საპერბარიუმო ნიმუშების თავმოყრა. ამითაა გამოწვეული, რომ საქართველოს მუზეუმის ბოტანიკურ ფონდში დაცულია კავკასიის ფლორის ძველ მკვლევართა საპერბარიუმო ნიმუშების დიდი ნაწილი, რომელიც მეცნიერული თვალსაზრისით მრავალ საინტერესო და უნიკალურ საპერბარიუმო ნიმუშს შეიცავს.

კავკასიურის გარდა, აქ ინახება საბჭოთა კავშირის სხვა დანარჩენი კუთხეებისა და უცხო ქვეყნების ფლორის პერბარიუმი, რომე-

¹ ნ. კეცხოველი, საქართველოს მცენარეულობის ძირითადი ტიპები 1935, თბილისი.

² გ. ქორდანია, კავკასიური მუზეუმის დაარსება, 1951, თბილისი.

ლიც მეცნიერული თვალსაზრისით საინტერესოა და მეტად მნიშვნელოვანი.

ეს ფონდი ძველი დროიდანვეა შექმნილი სხვადასხვა მკვლევართა მიერ შემოწირულობის, გაცვლის, შესყიდვისა და აგრეთვე, მივლინებებისა და ექსპედიციების შედეგად დაგროვილი მასალის ბაზაზე. შემდგომში ეს ფონდი საგრძნობლად მდიდრდებოდა ახალი მასალით.

ამჟამად საქართველოს მუზეუმის ბოტანიკური ფონდი¹¹ ცალკეული ჰერბარიუმისაგან შედგება:

1. კავკასიის ფლორის ჰერბარიუმი.
2. საქართველოს ფლორის ჰერბარიუმი.
3. თბილისის მიდამოების ფლორის ჰერბარიუმი.
4. საერთო ჰერბარიუმი (საბჭოთა კავშირის სხვადასხვა კუთხე, დასავლეთი ევროპა, ამერიკა, აფრიკა, ჩინეთი და სხვ.).
5. ირანის და თურქეთის ფლორის ჰერბარიუმი.
6. შუააზიის ფლორის ჰერბარიუმი.
7. ხავსები (კავკასიისა და სხვა ქვეყნების).
8. ლიქენები (კავკასიისა და სხვა ქვეყნების).
9. სოკოები (კავკასიისა და სხვა ქვეყნების).
10. წყალმცენარეები (კავკასიისა და სხვა ქვეყნების).
11. გასაცვლელი ფონდი.

ეს უკანასკნელი ფონდი შექმნილია საბჭოთა კავშირისა და საზღვარგარეთის სათანადო დაწესებულებებთან გასაცვლელად. საქართველოს მუზეუმის ბოტანიკური ფონდის გაზრდის მიზნით.

დღეისათვის სულ 120 000-მდე საჰერბარიუმო ნიმუშია ბოტანიკურ ფონდში დაცული.

შემოდასახელებულ ჰერბარიუმთა შორის ყველაზე მნიშვნელოვანი და დიდი მეცნიერული ღირებულებებისაა კავკასიის ფლორის ჰერბარიუმი, როგორც შედარებით სრული. იგი კავკასიის ფლორის ფონდებს შორის უძველესთაგანია და ამ მხრივ საბჭოთა კავშირში, მხოლოდ ლენინგრადის ბოტანიკური ინსტიტუტის ჰერბარიუმს უთმობს პირველობას.

აქ არსებულ კოლექციებში გვხვდება ისეთი ეგზემპლარები, რომელთა შეგროვება 1805—1810 წლით თარიღდება (სტევენის), ხოლო ცალკეული კოლექცია—1829 წლით (პოპენაკერის) და 1853 წლით (ბაიერნის).

ამას გარდა, აღნიშნულ ფონდში საკმაოდ მრავლადაა წარმოდგენილი კავკასიის ფლორის ავთენტური ნიმუშები (ეგზემპლარები, რომელთა მიხედვით მოხდა მცენარის პირვანდელი მეცნიერული აღწერა).

საქართველოს მუზეუმის ბოტანიკური განყოფილება, როგორც ცნობილია, კავკასიის ფლორის ჰერბარიუმის ერთადერთი მფლობელი არ არის. კავკასიის ფლორის ჰერბარიუმის მნიშვნელოვანი და დიდი ნაწილი ინახება საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ბოტანიკის ინსტიტუტში და ლენინგრადში აკად. კომაროვის სახელობის ბოტანიკის ინსტიტუტში. შედარებით მცირე ნაწილი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა, და სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტის ბოტანიკის კათედრებზე. აგრეთვე, საბჭოთა კავშირის სხვადასხვა ქალაქების ჰერბარიუმებში.

კავკასიის ფლორის საჰერბარიუმო ნიმუშები მოიპოვება, აგრეთვე, უცხოეთშიაც—პარიზის, ფლორენციის ბერლინის, ჰელსინკისა და სხვა ქვეყნების ჰერბარიუმებში.

კავკასიაში შეგროვილი მასალების მიხედვით აღწერილი იქნა მრავალი ასეული ახალი სახეობა, რომელთა ავთენტური ნიმუშების საჰერბარიუმო ეგზემპლარები საბჭოთა კავშირსა და საზღვარგარეთის ჰერბარიუმებშია გაფანტული. კავკასიის ფლორის ყველა ავთენტური ნიმუშის მიკვლევა და დაცვის ადგილის დადგენა გაძნელებულმა მკვლევართათვის.

ამდენად, საქართველოს მუზეუმის ბოტანიკურ ფონდში დაცული ავთენტური ნიმუშების მეცნიერულ დამუშავებას, აღრიცხვასა და გამოცემას უდავოდ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. განსაკუთრებით კავკასიის ფლორის მკვლევართათვის, კერძოდ, სისტემატიკოს-მონოგრაფებისათვის. რადგან, სახეობის ზუსტი განსაზღვრა და ახლის გამოვლენა შეუძლებელია ავთენტური ნიმუშების გაცნობის გარეშე.

საყოველთაოდ ცნობილია, რომ სახეობის ზუსტ განსაზღვრასა და მისი არეალის დადგენას მეტად დიდი მნიშვნელობა ენიჭება, როგორც ბუნებრივი მცენარეული სიმდიდრის გამოკვლევის, ისე მისი პრაქტიკულად და გონივრულად გამოყენების თვალსაზრისით.

როგორც ზემოთ მოვიხსენიეთ, საქართველოს მუზეუმის ბოტანიკურ ფონდში, კავკასიის ფლორის ძველ მკვლევართა საჰერბარიუმო ნიმუშებია და, მათ შორის, ავთენტური ეგზემპლარებიც გვხვდება.

პირველი ნაშრომი ავთენტური ეგზემპლარების შესახებ კავკასიის ფლორის ცნობილ მკვლევარს აწ განსხვავებულ აკად. დ. სოსნოვსკის ეკუთვნის. მან დაამუშავა გამოჩენილი ძველი მკვლევარის სტევენის მიერ დადგენილი მუხის კავკასიური სახეობების ავთენტური ნიმუშები, რომლებიც საქართველოს მუზეუმის კოლექციებშია დაცული.

ნაშრომი გამოქვეყნდა 1943 წელს საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის მოამბის XII-A ტომში, სახელწოდებით: „Оригиналы и аутентики представителей флоры Кавказа“. ამ ნაშრომში ავტორის მიერ მოცემულია, აგრეთვე, გვარ მუხის კავკასიურ სახეობათა კრიტიკულ-სისტემატიკური მიმოხილვა.

აკად. დ. სოსნოვსკის ამ კლასიკურმა ნაშრომმა საფუძველი ჩაუყარა კავკასიის ფლორის ავთენტური ნიმუშების დამუშავების საქმეს საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმში.

უნდა აღინიშნოს, რომ ავთენტური ნიმუშების მეცნიერულ დამუშავებასა და გამოცემას ჯერჯერობით მხოლოდ საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმი ახორციელებს.

წლების მანძილზე ვაწარმოებდით საქართველოს მუზეუმის ბოტანიკურ ფონდში დაცული კავკასიის ფლორის ავთენტური ნიმუშების მეცნიერულ შესწავლას და გამოქვეყნებას.

როგორც უფრო მნიშვნელოვანი, პირველ რიგში, ჩვენ დავამუშავეთ დედანი ნიმუში—ტიპი და ტიპის დუბლიკატი—იზოტიპი. რაც შეეხება სხვა დანარჩენ ავთენტურ ეგზემპლარებს (კოტიპი, ტოპოტიპი და სხვ.), მუშაობის პროცესში ვახდენდით მათ გამოყოფას და ვათავსებდით ავთენტური ნიმუშების ცალკე გამოყოფილ ფონდში.

ავთენტური ნიმუშების დადგენას ვაწარმოებდით ლიტერატურული წყაროებისა და საჭერბარიუმო ნიმუშების შესწავლის საფუძველზე. თუ ავტორის მიერ მოცემული პირველადი დიაგნოზი და კლასიკური ადგილსამყოფელი შეესაბამებოდა საჭერბარიუმო ნიმუშის მონაცემებს, მაშინ ჩვენთვის საეჭვო აღარ იყო ამა თუ იმ საჭერბარიუმო ნიმუშის მიკუთვნება ტიპსა, თუ იზოტიპზე.

რიგ შემთხვევაში გვჭირდებოდა კრიტიკული მიდგომა, ვინაიდან ზოგიერთი სახეობა, თანამედროვე ნომენკლატურის მიხედვით სხვა სახელწოდებითაა მოყვანილი ან სახესხვაობა აღწერილია დამოუკიდებელ სახეობად. ამ შემთხვევაში საჭირო ხდებოდა სახეობის

პირველადი დიაგნოზის დაზუსტება და სახეობის სინონიმიკის დადგენა.

საჭიროდ მიგვაჩნია აღვნიშნოთ, რომ ზოგ შემთხვევაში ავთენტურ ნიმუშად—ტიპის დუბლიკატად მივიჩნიეთ საქართველოს მუზეუმის ბოტანიკურ ფონდში დაცული ისეთი ეგზემპლარები, რომელთა აღწერა სავსებით დაემთხვა ტიპობრივი ნიმუშის აღწერას და პირველადი დიაგნოზის მონაცემებს. ასე მაგალითად, ფიშერისა და მეიერის მიერ დამუშავებული, ჰოპენაკერის კოლექციის თითქმის ყველა ავთენტურ ტიპობრივი ნიმუში ლენინგრადში — აკად. კო. მაროვის სახელობის ბოტანიკის ინსტიტუტშია დაცული. ამ ეგზემპლარების დუბლიკატების უმრავლესობა კი საქართველოს მუზეუმში ინახება. ამ დუბლიკატებზე ჰოპენაკერისეული ეტიკეტებია, რომლებიც გადაწერილია ავთენტურ-ტიპობრივი ნიმუშებიდან და სავსებით იმეორებენ მის შინაარსს, ხოლო მცენარის აღწერა სავსებით ემთხვევა პირველად დიაგნოზს.

იგივე ითქმის ზოგიერთ ავტორთა ავთენტური ნიმუშების დუბლიკატების მიმართაც (ბუასიე, ტრაუტფეტერი და სხვ.).

ავთენტურ ნიმუშად-დუბლიკატად ჩავთვალეთ, აგრეთვე, ის ეტიკეტები, რომლებიც სახეობის პირველად წყაროდ არის მითითებული. ასე მაგალითად:

Bellis hyrcanica G. Wor. exs. n°348

Iris Camillae A. Grossh. exs. n°357.

Iris Winogradowii Fom. exs. n°166.

Lactuca georgica A. Grossh. exs, n°25.

Polygala Leucothyrza G. Wor. exs. n°381

Symphandra lezgina Alex. exs. n°49. და სხვ.

საქართველოს მუზეუმის ბოტანიკურ ფონდში დაცული კავკასიის ფლორის ავთენტური ნიმუშების შესწავლის შედეგად ჩვენ გამოვავლინეთ სხვადასხვა ავტორის 231 ავთენტური ნიმუში. მათ შორის 60 ტიპობრივი და 171 დუბლიკატი, — იზოტიპია, აქედან კავკასიის ენდემია 139, საქართველოსი—19, ხოლო 73 სახეობა გვხვდება კავკასიის ფარგლებს გარეთაც, ძირითადად თურქეთსა და ირანში.

უნდა აღინიშნოს, რომ კავკასიის ფლორის ძველი მკვლევრების (როგორიცაა—ფ. ფიშერი, კ. მეიერი, ფ. რეპრეხტი, ე. ტრაუტფეტერი, ნ. ალბოვი, ს. სომიე და ე. ლევიე, ვ. ლიპსკი და სხვ.) მასალე-

ბიდან, ჩვენს ფონდში უმეტესად ავთენტური ნიმუშების დუბლიკატები მოიპოვება. ეს იმით უნდა აიხსნას, რომ ეს მეცნიერები კავკასიის გარეთ აწარმოებდნენ მათ მიერ მოპოვებული ან მათთვის კავკასიიდან გაგზავნილი მასალის დამუშავებას და, ცხადია, ავთენტურ ტიპურ ნიმუშებს უმეტეს შემთხვევაში თვითონ იტოვებდნენ. თქვისი მუშაობის ადგილას (ლენინგრადი, ქენევა, პარიზი, ფლორენცია და სხვ.), ხოლო დუბლიკატებს გზავნიდნენ კავკასიაში.

ამ ავტორთა მიერ დადგენილი ტიპობრივი ნიმუშის ზოგიერთ დუბლიკატს (რომელიც საქართველოს მუზეუმში ინახება) მეტად დიდი მნიშვნელობა ენიჭება, რადგან, ერთი მხრივ, ტიპი ხშირად უცხოეთშია (ამჟამად მათი იქ არსებობა საეჭვოა) და ამდენად მკვლევართათვის ზოგჯერ ძნელად მისაწვდომი ხდება. არის შემთხვევა, როდესაც ტიპი დაკარგულია, მაშინ დუბლიკატს ტიპის მნიშვნელობა ენიჭება.

გარდა ამისა, ჩვენს ფონდში საკმაოდაა წარმოდგენილი ავთენტური — დედანი ნიმუშები, რომლებიც მე-19 და მე-20 საუკუნის დასაწყისის მკვლევრებს ეკუთვნის, ასეთებია: ა. ფომინი, გ. ვორონოვი, ბ. შიშკინი, ა. გროსპეიმი, დ. სოსნოვსკი და სხვ.

ჩვენ მიერ მრავალი ისეთი ავთენტური ეგზემპლარ-დუბლიკატი იქნა გამოვლენილი, რომელთა საქართველოს მუზეუმის ბოტანიკურ ფონდში არსებობა მანამდე უცნობი იყო (ასე მაგ. ჰოჭენაკერის, რადეს, რუბრეხტის, სომიე და ლევიესა და სხვ.) ან ტიპის ადგილსამყოფელი ლიტერატურაში მცდარად იყო მითითებული. ასეთებია:

Ammania pubiflora (Koehne) D. Sosn.

Iris Lyoptis G. Wor.

Verbascum paniculatum Wulff

ეს სახეობები დადგენილია საქართველოს მუზეუმის ბოტანიკურ ფონდში დაცული საპერბარიუმო ნიმუშების მიხედვით და, ტიპობრივი ნიმუშებიც აქ ინახება. საბჭოთა კავშირის ფლორაში კი ამ სახეობების ტიპის დაცულობის ადგილად ლენინგრადის აკად. კომაროვის სახელობის ბოტანიკის ინსტიტუტია მითითებული. იქ არსებული მასალების შესწავლის შედეგად გამოირკვა, რომ ხსენებულ ინსტიტუტში დაცული ავთენტური ნიმუშები ტიპობრივი ნიმუშის დუბლიკატს წარმოადგენენ.

კავკასიის ფლორის ავთენტური ნიმუშების ჩვენთან დაცული კოლექციების განხილვისას არ შეიძლება განსაკუთრებულად არ აღინიშნოს მე-19 საუკუნის დასაწყისში კავკასიაში მომუშავე გამოჩენილი მკვლევრის—სტევენის კოლექცია, რომელიც გვარ მუხის კავკასიაში მოზარდი მის მიერ დადგენილი თითქმის ყველა სახეობის ავთენტურ ნიმუშს მოიცავს. ეს ნიმუშები, როგორც უკვე აღინიშნა, აკად. დ. სოსნოვსკის მიერ იქნა დამუშავებული და გამოქვეყნებული (სულ 21 სახეობის ავთენტურია, მათში 7 სახეობის ტიპობრივი ნიმუშია).

საქართველოს მუზეუმში არსებულ კოლექციებიდან აღსანიშნავია აგრეთვე ჰოჰენაჟურის უძველესი კოლექცია, რომელიც 1829–1836 წლებში კავკასიის სხვადასხვა კუთხეშია შეგროვილი. ეს კოლექცია, ძირითადად, დამუშავებულია ცნობილი ბოტანიკოსების ფიშერისა და მერიერის მიერ. ტიპური ნიმუშები ინახება ლენინგრადში, აკად. კომაროვის სახელობის ბოტანიკის ინსტიტუტში. ჰოჰენაჟურის კოლექციიდან ჩვენ ფონდში 30 სახეობის ავთენტური ნიმუში, იზოტიპია გამოვლენილი. მათ შორის უნიკალური ნიმუშებიცაა.

ჰოჰენაჟურის მასალების მიხედვით მრავალი ახალი სახეობა აქვს დადგენილი, აგრეთვე, მე-19 საუკუნის ცნობილ მკვლევარს ე. ბუასიეს. ხსენებული ავტორის მიერ დადგენილ სახეობებიდან საქართველოს მუზეუმის კავკასიის ფლორის ჰერბარიუმში 6 სახეობის ავთენტური ნიმუში—ტიპის დუბლიკატია დაცული. მათ შორის სამი სახეობის:

Acantholimon tenuiflorum Boiss.

Euphorbia iberica Boiss.

Euphorbia Marschalliana Boiss.

უნიკალური ნიმუშია საბჭოთა კავშირის ჰერბარიუმებში. რომლებსაც ტიპის მნიშვნელობა ენიჭებათ, ვინაიდან ზემოაღნიშნულ სახეობების ტიპები ლიტერატურული წყაროების მიხედვით, ევნევასა და პარიზში უნდა იყოს. დუბლიკატები კი მხოლოდ საქართველოს მუზეუმშია.

შემდეგი დიდი კოლექცია, რომელიც საქართველოს მუზეუმის ჰერბარიუმშია დაცული, გ. რადეს ეკუთვნის. ეს კოლექცია კავკასიის სხვადასხვა კუთხიდან 1864—1894 წლებშია მის მიერ შეგროვილი. გ. რადე თავის ბოტანიკურ კოლექციებს საიმპერატორო ბოტანიკურ ბაღში—პეტერბურგში (ამჟამად აკად. კომაროვის სახელო-

ბის ბოტანიკის ინსტიტუტში, ლენინგრადში), ცნობილ ბოტანიკოს ტრაუტფეტერთან გზავნიდა დასამუშავებლად. რადეს მასალების მიხედვით ტრაუტფეტერმა კავკასიის ფლორისათვის მრავალი ახალი სახეობა აღწერა, რომელთა ტიპები—დედანი ნიმუშები—ძირითადად ლენინგრადშია, ხოლო დუბლიკატები კი საქართველოს მუზეუმში ინახება. რადეს მასალებიდან აღნიშნულ ფონდში 21 სახეობის ავთენტური ნიმუში—იზოტიპია დაცული.

უნდა მოვიხსენიოთ, აგრეთვე, კავკასიის ფლორის ცნობილი მკვლევარის, აკად. რუპრეხტის კოლექცია (კავკასიაში 1861—63 წლებში შეკრებილი). საქართველოს მუზეუმის ფონდში მისი კოლექცია შემოწირულებითაა მიღებული. მასში ავთენტური ნიმუშების 8-სახეობის დუბლიკატია, რომელთა ტიპები, აგრეთვე, ლენინგრადში, ბოტანიკის ინსტიტუტშია დაცული.

არ შეიძლება არ აღინიშნოს იტალიელი მკვლევრების ს. სომიესა და ე. ლევიეს კოლექციები, რომლებიც კავკასიის დასავლეთ ნაწილის ფლორას გასული საუკუნის 90 წლებში სწავლობდნენ. სომიესა და ლევიეს მასალები ფლორენციის, ლენინგრადისა და საქართველოს მუზეუმის ფონდშია დაცული.

სომიესა და ლევიეს მასალებიდან ამ ფონდში დაცულია 14 სახეობის ტიპობრივი ნიმუშის დუბლიკატი, რომელთაგან განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს 5 სახეობის:

Androsace Raddeana Somm. et Lev.

Campanula brassicifolia Somm. et Lev.

Saxifraga caucasica Somm. et Lev.

Saxifraga scleropoda Somm. et Lev.

Taraxacum tenuisectum Somm. et Lev.

უნიკალური ნიმუშებია საბჭოთა კავშირის ჰერბარიუმებში.

ზემოდასახელებულ სახეობათა ტიპები ლიტერატურული წყაროების მიხედვით ფლორენციაში უნდა იყოს, დუბლიკატები კი მხოლოდ საქართველოს მუზეუმშია.

კავკასიის ფლორის ცნობილი მკვლევარის ნ. ალბოვის მიერ დადგენილი სახეობების ავთენტური ნიმუშები, როგორც თვით ალბოვი აღნიშნავს³, ინახება თბილისში,—საქართველოს მეცნიერებათა აკა-

³ Н. А л ь б о в, Материалы для флоры Колхиды, 1895, Тифлис—Женева.

დემიის ბოტანიკის ინსტიტუტში, ნაწილი ლენინგრადში—აკად. კო-
მაროვის სახელობის ბოტანიკის ინსტიტუტში, და საზღვარგარეთ პა-
რიზსა და ჟენევაში, ხოლო ზოგიერთი დუბლიკატი — საქართვე-
ლოს მუზეუმში.

ნ. ალბოვის კოლექციიდან 11 სახეობის ავთენტური ნიმუშის,
დუბლიკატი და ერთი ტიპია დაცული საქართველოს მუზეუმში.

კავკასიის ფლორის ცნობილ მკვლევართაგან საჭიროდ მიგვაჩ-
ნია მოვიხსენიოთ, აგრეთვე ვ. ლიპსკი. მის კოლექციაში 6 სახეობის
ავთენტური ეგზემპლარ-დუბლიკატი მოგვეპოვება (ტიპი ლენინგ-
რადში ინახება).

ზემოთ ჩამოთვლილი, შედარებით დიდი კოლექციების გარდა,
საქართველოს მუზეუმში ერთეული ავთენტური ეგზემპლარების სა-
ხით ინახება, აგრეთვე, ისეთი გამოჩენილი მკვლევრების მასალები,
როგორიცაა: მარშალ ბიბერშტეინი, პ. დეკანდოლი, ე. რეგელი,
ე. ვულფი, ნ. კუზნეცოვი და სხვ.

ჩვენ მიერ გამოვლენილი ყველა ზემოაღნიშნული ავთენტური
ნიმუში დამუშავებულია და, 1952 წლიდან საქართველოს სახელ-
მწიფო მუზეუმის მოამბეში იბეჭდება მათი ვრცელი დახასიათება
ოჯახების მიხედვით. ავთენტიკები გამოყოფილია საერთო ფონდიდან
და საგანგებოდაა დაცული. ამასთან, მუზეუმის ფოტოკაბინეტის მი-
ერ დამზადებულია ყველა მათგანის ფოტოპირები.

ამ მიმართულებით მუშაობა ჩვენ დამთავრებულად არ მიგვაჩ-
ნია, რადგან სახეობების აღწერა, შესწავლა და ახალის გამოვლენა
მუდმივად წარმოებს.

ჩვენ ვეცადეთ შეძლებისდაგვარად სრულად წარმოგვედგინა ამ-
ჟამად საქართველოს მუზეუმის ბოტანიკურ ფონდში არსებული ავ-
თენტიკები.

შრომას თან ერთვის საქართველოს მუზეუმის ბოტანიკურ
ფონდში დაცული კავკასიის ფლორის ავთენტური ეგზემპლარების
სია და ტიპების ფოტო-სურათები.

ავთენტური ნიმუშების წინამდებარე სიაში ოჯახები დალაგებუ-
ლია ენგლერის სისტემით, ხოლო გვარები და სახეობები ანბანზე-
თითოეული სახეობისათვის მითითებულია პირველადი წყარო,
ავთენტური ნიმუშის კატეგორია (ტიპი თუ იზოტიპია) და ეტიკეტის
შინაარსი.

ლიტერატურული წყარო, სადაც ჩვენ მიერ პირველად იქნა გა-
მოქვეყნებული ავთენტური ეგზემპლარის ვრცელი დახასიათება და

ფოტოსურათი, სქოლიოშია მითითებული.

თუ საპერბარიუმო ნიმუშის ეტიკეტზე აღნიშნულია ავტორის ნომერი, ჩვენ მას. ფრჩხილებში ვათავსებთ, ხოლო მუზეუმის საინვენტარო ნომერი ფრჩხილების გარეშეა მოყვანილი.

АВТЕНТИЧНЫЕ ОБРАЗЦЫ, ХРАНЯЩИЕСЯ В БОТАНИЧЕСКОМ ФОНДЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО МУЗЕЯ ГРУЗИИ

Своеобразная, оригинальная флора и растительность Кавказа с давних пор привлекала внимание исследователей.

Как известно, научное исследование флоры Кавказа началось с первой половины XVIII столетия.

Говоря об исследователях XVIII столетия флоры и растительности Кавказа, невозможно обойти молчанием Вахушти Батонишвили, как большого географа, и, в то же время, первого грузина-исследователя растительности Грузии. Как указывает акад. Н. Кецховели «Вахушти дает столь точное и художественное описание растительности районов Грузии, что ему и в настоящее время придают большое научное значение»¹.

Интенсивное изучение флоры Кавказа началось с XIX столетия. К этому же времени относится основание Кавказского Музея (1852 г.)², одним из отделов которого являлся отдел ботаники. В этом отделе накапливались значительные гербарные образцы представителей флоры Кавказа. Этим и объясняется тот факт, что в ботаническом фонде Музея Грузии хранится большая часть гербарных образцов собранных старыми исследователями флоры Кавказа. Среди них много интересных с научной точки зрения и уникальных гербарных образцов.

Кроме образцов представителей кавказской флоры в Музее Грузии хранятся также гербарии флоры остальных районов Советского Союза и других стран, которые с научной точки зрения имеют большое значение.

¹ Н. Кецховели, Основные типы растительного покрова Грузии, 1935, Тифлис.

² Г. Жордания, История возникновения кавказского музея, 1951, Тбилиси.

Ботанический фонд Музея Грузии создавался на базе пожертвованного различными исследователями материала, а также, путем обмена и купли. Кроме того, фонд увеличивался за счет материала, накопленного в результате командировок и экспедиций. В дальнейшем указанный фонд значительно обогащался новым материалом.

В настоящее время ботанический фонд Музея Грузии состоит из 11 отдельных гербариев:

1. Флора Кавказа.
2. Флора Грузии.
3. Флора окрестностей Тбилиси.
4. Общий (различные районы Советского Союза, Западная Европа, Америка, Африка, Китай и т. д.).
5. Флора Ирана и Турции.
6. Флора Средней Азии.
7. Мхи (Кавказа и других стран).
8. Лишайники (Кавказа и других стран).
9. Грибы (Кавказа и других стран).
10. Водоросли (Кавказа и других стран).
11. Обменный фонд.

Обменный фонд создан для обмена с соответствующими учреждениями Советского Союза и зарубежных стран с целью увеличения фондов Музея Грузии.

На сегодняшний день в ботаническом фонде насчитывается до 120.000 гербарных образцов.

Среди вышеуказанных гербариев, самым значительным и ценным, с научной точки зрения (как наиболее полный), является гербарий флоры Кавказа. Он является старейшим среди фондов «Кавказской Флоры», уступая в этом отношении лишь гербарии Ленинградского Ботанического института.

Среди хранящихся здесь коллекций имеются экземпляры Стевена, датированные 1805 — 1810 годами и отдельные коллекции, датированные 1829 (Гогенаккера) и 1853 годами (Байерна).

Кроме того, в указанном фонде в довольно большом количестве хранятся автентичные образцы флоры Кавказа (автентики — экземпляры, по которым было произведено первоначальное научное описание растения).

Как известно, ботанический отдел Музея Грузии не является единственным владельцем гербария флоры Кавказа. Значительная и большая часть гербария флоры Кавказа хранится в Ботаническом институте Академии наук Грузин-

ской ССР и в Ленинграде — Ботаническом институте имени акад. Комарова. Сравнительно меньшая часть хранится при ботанических кафедрах Тбилисского государственного университета и Сельско-хозяйственного института, а также, в гербариях различных городов Советского Союза.

Гербарные образцы видов флоры Кавказа хранятся также в ряде стран — в гербариях Парижа, Женевы, Флоренции, Берлина, Хельсинки и др.

По собранным на Кавказе материалам описаны многие сотни новых видов; гербарные экземпляры автентичных образцов размещены в гербариях Советского Союза и зарубежных стран. Выявление и установление места хранения всех автентичных образцов флоры Кавказа представляет немало затруднений.

Поэтому, научное исследование, учет и издание автентичных образцов, хранящихся в ботаническом фонде Музея Грузии имеет несомненно большое значение, особенно для исследователей флоры Кавказа, в частности, для систематиков-монографов. Как известно, точное определение вида и выявление нового, невозможно без ознакомления с автентичными образцами.

Общеизвестно, что точному определению вида и установлению его ареала придается большое значение как для исследования природного растительного богатства, так и для практического применения его.

Как уже было указано выше, в ботаническом фонде Музея Грузии, хранятся гербарные образцы, среди которых имеются автентичные экземпляры, в основном старых исследователей флоры Кавказа.

Первая работа об автентичных образцах принадлежит известному исследователю флоры Кавказа, покойному акад. Д. Сосновскому. Он обработал, хранящиеся в коллекциях Музея Грузии автентичные образцы кавказских дубов, которые были установлены известным исследователем Стевеном.

Указанная работа была опубликована в 1943 году в «Вестнике Государственного Музея Грузии» (том XII-A) под названием «Оригиналы и автентики представителей флоры Кавказа». Здесь же автор дает критико-систематический обзор кавказских видов дуба.

Этим классическим трудом акад. Д. Сосновский заложил основу делу обработки автентичных образцов флоры Кавказа в Государственном Музее Грузии.

Следует отметить, что научная обработка и опубликование автентичных образцов пока что осуществляется только в Музее Грузии.

Научное изучение и опубликование автентичных образцов флоры Кавказа, хранящихся в ботаническом фонде Музея Грузии, проводилось в течение ряда лет.

В первую очередь, мы обработали оригиналы— типовые образцы и дубликаты типа — изотипы, как имеющие более важное значение. Что касается остальных автентичных образцов (котипов, топотипов и т. д.), мы их выделяли в процессе работы и помещали в отдельный фонд автентичных экземпляров.

Автентичные образцы устанавливали на основе изучения литературных источников и гербарных образцов. При совпадении приведенного автором первичного диагноза и классического местопроизрастания с данными гербарного образца, у нас не оставалось никаких сомнений о принадлежности данного гербарного образца к типу или изотипу.

В ряде случаев создавалась необходимость критического подхода ввиду того, что в современной номенклатуре некоторые виды были приведены под другим названием, или же разновидности были приняты за самостоятельные виды. В подобных случаях приходилось уточнять первоначальный диагноз вида и устанавливать его синонимику.

Считаем нужным отметить, что в некоторых случаях за дубликат типа мы принимали такие экземпляры, описание которых вполне совпадало с описанием типичного образца и данными первоначального диагноза. Так, например, почти все автентичные типовые образцы из коллекции Гогенаккера, обработанные Фишером и Мейером, хранятся в Ленинграде в Ботаническом институте им. акад. В. Л. Комарова. Большинство же дубликатов этих экземпляров хранится в Музее Грузии. К указанным дубликатам приложены Гогенаккерские этикетки, списанные с этикеток автентичных— типовых — образцов и вполне с ними совпадающие по своему содержанию.

То же самое можно сказать и по отношению к дубликатам автентиков других авторов (Буассье, Траутфеттер и др.).

Автентичными образцами-дубликатами мы сочли, также, эксикаты, которые авторами приняты за первоисточники вида. Таковы, например:

Bellis hyrcanica G. Wor. exs. n°348.

Iris Camillae A. Grossh. exs. n°357.

Iris Winogradowii Fom. exs. n°166.

Lactuca georgica A. Grossh. exs. n°25.

Polygala leucothyrsa G. Wor. exs. n°381.

Symphandra lezgina Alex. exs. n°49. и др.

В результате изучения автентичных образцов, хранящихся в ботаническом фонде Музея Грузии, нами выявлены 231 автентичных образцов. Среди указанных образцов 60 является типовыми, а 171 — дубликатами-изотипами. Из 231 вида 139 являются эндемиками Кавказа; 19 — эндемиками Грузии, а 73 видов встречаются и за пределами Кавказа, в основном — в Турции и Иране.

Следует отметить, что из материала старых исследователей флоры Кавказа (Ф. Фишер, К. Мейер, Ф. Рупрехт, Е. Траутфеттер, Н. Альбов, С. Соммье и Е. Левье, В. Липский и др.), в гербарии Музея Грузии главным образом, хранятся дубликаты автентичных образцов. Объясняется это тем, что указанные авторы, обрабатывали, собранный ими же или присланный им с Кавказа материал, за пределами Кавказа, и, понятно, что автентичные типовые образцы они оставляли у себя, на месте работы (Ленинград, Женева, Париж, Флоренция и т. д.), а на Кавказ б. ч. присылали дубликаты.

Хранящиеся у нас дубликаты типовых образцов, выше-названных исследователей, имеют большое значение ввиду того, что с одной стороны, некоторые типовые образцы находятся за границей (существование которых в настоящее время сомнительно) и не всегда доступны для исследователей, с другой стороны, автентичные типовые образцы иногда утеряны и в таких случаях дубликат приобретает значение типа.

Кроме того, в фонде Музея Грузии в достаточном количестве представлены оригинальные образцы, которые принадлежат исследователям XIX и начала XX столетия — А. Фомину, Ю. Воронову, Б. Шишкину, А. Гроссгейму, Д. Сосновскому и др.

Нами выявлено много таких автентичных образцов-дубликатов о существовании которых в гербарии Музея Грузии не было известно, так, например, из коллекции Ф. Гогенаккера, Г. Радде, Ф. Рупрехта, С. Соммье и Е. Левье и др., или же место хранения типа некоторых видов в литературе было указано ошибочно. Таковыми являются:

Ammannia pubiflora (Koehne) D. Sosn.

Iris lycotis G. Wor.

Verbascum paniculatum Wulff

Эти виды установлены авторами по гербарным образцам, хранящимся в ботаническом фонде Музея Грузии и типы их, хранятся здесь-же. Во «Флоре СССР» местом хранения вышеуказанных видов назван Ботанический институт им. акад. Комарова в Ленинграде. В результате изучения материалов выяснилось, что хранящиеся в указанном Институте автентичные образцы являются дубликатами типа.

Рассматривая хранящиеся у нас коллекции автентичных образцов, особо следует отметить коллекцию Стевена, работавшего на Кавказе в начале XIX столетия. В эту коллекцию вошли автентичные образцы почти всех кавказских видов дуба — описанные Стевенем (автентики 21 вида, из которых 7 являются типовыми образцами) и, как уже было указано выше, обработаны и опубликованы академиком Д. Сосновским.

Из числа, имеющих у нас коллекций внимание заслуживает старинная коллекция Гогенаккера, собранная в различных районах Кавказа в продолжение 1829 — 1836 годов. Эта коллекция, в основном, обработана известными ботаниками — Фишером и Мейером. Типы хранятся в Ленинграде, в Ботаническом институте имени академика Комарова. Из коллекции Гогенаккера в Фонде Музея Грузии выявлены автентичные образцы — изотипы 30 видов. Некоторые из них являются уникальными.

По материалам Гогенаккера многочисленные новые виды установлены также известным исследователем XIX столетия — Е. Буассье. Из числа установленных им видов в гербарии флоры Кавказа Музея Грузии хранятся изотипы 6 видов, среди которых есть уникальные в гербариях СССР образцы трех видов:

Acantholimon tenuiflorum Boiss.

Euphorbia iberica Boiss.

Euphorbia Marschalliana Boiss.

Типы вышеуказанных видов по литературным данным должны находиться в Женеве и Париже, а дубликаты имеются только лишь в Музее Грузии.

Следующая большая коллекция, которая хранится в Кавказском гербарии Музея Грузии, принадлежит Г. Радде. Указанная коллекция собрана Г. Радде в различных районах Кавказа, в течение 1864—1894 годов. Свои ботанические коллекции Радде для обработки посылал в Петербург, в Императорский Ботанический сад (ныне Ботанический институт им. акад. Комарова в Ленинграде), известному ботанику Траутфеттеру. По материалам Радде Траутфеттер описал для флоры Кавказа много новых видов, оригинальные образцы — типы которых, в основном, находятся в Ленинграде, у нас же хранятся их дубликаты. Из материалов Радде в гербарии Музея Грузии хранятся изотипы 21 вида.

Следует упомянуть также коллекцию известного исследователя флоры Кавказа акад. Рупрехта (собранную им в 1861 — 68 годах и пожертвованную Музею Грузии). В эту коллекцию включены изотипы 8 видов. Типы их, также, хранятся в Ботаническом институте в Ленинграде.

Нельзя не упомянуть коллекции итальянских исследователей С. Сомме и Е. Левье, изучавших флору западных районов Кавказа в 90-ых годах прошлого века. Материалы С. Сомме и Е. Левье хранятся во Флоренции, Ленинграде и Музее Грузии.

Из материалов С. Сомме и Е. Левье в гербарии Музея Грузии хранятся дубликаты типовых образцов 14 видов. Среди них особо следует отметить уникальные в гербариях СССР — образцы-дубликаты 5 видов:

Androsace Raddeana Somm. et Lev.

Campanula brassicifolia Somm. et Lev.

Saxifraga caucasica Somm. et Lev.

Saxifraga scleropoda Somm. et Lev.

Taraxacum tenuisectum Somm. et Lev. и др.

Согласно литературным данным, типы вышеуказанных видов должны находиться во Флоренции, а дубликаты имеются лишь в Музее Грузии.

Автентичные образцы видов, установленных известным исследователем флоры Кавказа Н. Альбовым³, как указывает сам автор, хранятся в Тбилиси — в Ботаническом институте Академии наук Грузинской ССР, частично в Ленинграде — в Ботаническом институте им. акад. Комарова и за границей — в Париже и Женеве. Некоторые дубликаты же хранятся только лишь в Музее Грузии. В фонде Музея Грузии хранятся автентичные образцы — дубликаты 12 видов, некоторые из них являются уникальными.

Из известных исследователей флоры Кавказа считаем нужным упомянуть также В. Липского. В гербарий Музея Грузии в коллекции указанного исследователя, находятся автентичные образцы — дубликаты 6 видов (типы хранятся в Ленинграде).

Наряду с вышеуказанными большими коллекциями, в гербарий Музея Грузии в виде единичных автентичных экземпляров, хранятся также материалы таких известных старых исследователей, как Маршалл Биберштейн, П. Декандоль, Е. Регель, Е. Вульф, Н. Кузнецов и др.

Выявленные нами автентичные образцы обработаны и с 1952 года в «Вестнике Государственного Музея Грузии» печатаются их пространственные характеристики по семействам. Автентики выделены из общего фонда и хранятся особо. Кроме того, фотокабинетом Музея Грузии выполнены фотоснимки каждого образца.

Работу в этом направлении мы не считаем законченной ввиду того, что постоянно продолжается описание и изучение видов, а также выявление новых. Мы старались по мере возможности полностью представить список автентичных образцов, хранящихся в гербарий Музея Грузии.

К работе приложены список автентичных образцов, хранящихся в ботаническом фонде Музея Грузии, и фотоснимки типовых образцов.

В предлагаемом списке автентиков, семейства расположены по системе Энглера, а роды и виды по алфавиту.

Для каждого отдельного вида указаны: первоисточник, категория автентичного образца (является он типом или изотипом) и содержание этикетки.

³ Н. Альбов. Материалы для флоры Колхиды, 1895, Тифлис—Женева.

Литературный источник, где впервые нами опубликована пространная характеристика автентичного экземпляра и фотоснимок, мы указываем в примечании.

В тех случаях, когда на этикетке гербарного образца автором указан номер, мы его помещаем в скобки, а инвентарный номер Музея Грузии приводим вне скобок.

სვთვბოოვგბონს სოა

Список автентиков

Index specimenum authenticorum

Fam. POLYPODIACEAE R. Br.

1. *Asplenium pseudolanceolatum* Fomin¹ in Monit. du Jard. Bot. de Tiflis, 12(1908)10.

Typus: Borshom; leg. Smirnow. Jun. 1880; det. A. Fomin. n°1. Ic. n°1.

2. *Dryopteris oreades* Fomin² in Monit. du Jard. Bot. de Tiflis, 18(1911)20.

Typus: Distr. Suchumi. In decliv. austr. Jug. Kluchori. 12, VIII. 1907; leg. Dieterichs et Kasnakow; teste: A. Fomin. n°6. Ic. n°2.

3. *Dryopteris Raddeana* Fomin³ in Fl. cauc. crit. 1, 1(1911) 57.—*Nephrodium Raddeanum* Fomin. in Monit. Jard. Bot. Tiflis, 12(1908)8.

Typus: Lenkoran; 1.VI.1880; leg. Radde; det. A. Fomin. n°14. Ic. n°3.

4. *Polystichum Woronowii* Fomin⁴ in Monit. Jard. Bot. Tiflis, 18(1911)21.

Typus: Abchasia. Tzebelda, fauces Petzkir. X. 1909. leg. G. Woronow; det. A. Fomin. n°17. Ic. n°4.

¹ Bull. du Mus. de Georg. XVII-A, 1956.

² l. c.

³ l. c.

⁴ l. c.

5. **Alopecurus tiflisiensis** (Westl.) Grossh. in Sched. ad Herb. Pl. or. exsic. III(1924)15.

Isotypus: Transcaucasia. Tiflis, in rupestribus. 20.IV. 1919; leg. A. Grossheim. n°2631. Exs. n°51.

6. **Calamagrostis teberdensis** Litw. in Sched. Herb. Fl. Ross. VII. (1911)83.

Isotypus: Prov. Kuban (Caucasus). Ad torrentum Teberda. 1905.VII.23 (1270 m); leg. Litwinow. n°53, Exs. n°2196.

7. **Melica atropatana** B. Schischk⁵. in Bull. Mus. de Georg. 1(1922)1. — *Melica Woronowii* B. Schischkin in schedis.

Typus: Distr. Nachičevan. In collibus montosis inter Ordubad et Akulis. 19.V.1914; leg. G. Woronow; det. B. Schischkin. n°79. Ic. n°5.

8. **Poa araratica** Trautv.⁶ in Acta Horti Petrop. II(1873)486.

Isotypus: Kür-göl (Gr. Ararat). 9 Aug. 1871. leg. G. Radde. n°82.

9. **Scleropoa Woronowii** E. Hackel in G. Woronow et A. Schelkownikow, Schedae ad Herb. Fl. cauc., II—IV(1914)128.

Isotypus: Prov. Kirovabad (olim Elisabethpol), distr. Šuša. Steppa Mil, in arenosis salsuginosis circa lacum Šor-giol (Karabagh) 5(18). V. 1911; leg. G. Woronow. n°91. Exs. n°56.

10. **Secale Vavilovii** A. Grossh.⁷ in Bull. of Appl. Bot. and Plant-Breed. XIII, 2(1924)474.

Typus: Distr. Nachitshevan, inter Ordubad et Migry. 29. V.1923; leg. et det. A. Grossheim. n°93. Ic. n°6.

⁵ Bull. du Mus. de Georg. XVII-A, 1956.

⁶ l. c.

⁷ l. c.

11. *Stipa canescens* P. Smirn⁸. in Flora URSS, II, Addenda (1934)741.

Isotypus: Transcaucasia. Armenia, distr. Nor-Bajazet. In viciniis pag. Elenovka. 2.VII. 1929; leg. O. Zedelmejer et T. Heideman; det. P. Smirnow. n°96.

12. *Stipa Koenigii* G. Woron⁹. in Not. Syst. ex Herb. Horti Petrop. V(1926)61.

Typus; Prov. Kars. Inter Karakurt et Promejutočnaia. In decliv. lapidosis: 24.VII.1912; leg. Lonačewsky; det. G. Woronow. n°97. Ic. n°7.

Fam. LILIACEAE Hall.

13. *Allium gunibicum* Misch.¹⁰ ex Grossh. Флора Кавказа I(1928)208.

Isotypus: Gunib. (Daghestania). 25 Jul, 1885; leg. G. Radde; det. P. Mischtschenko. n°116.

14. *Merendera Raddeana* Regel in Gartenfl. (1881)293; Misch. Fl. cauc. crit. II(1912)94—95.

Isotypus. M. Sawalan (Talysch) 20 Jun. 1880; leg. Radde. n°7313.

15. *Muscari atropatanum* A. Grossh.¹¹ in Опред. раст. Кавказа (1949)626—*M. longipes* Boiss. var. *brevipes* A. Grossh. Флора Кавк. II(1940)176.

Isotypus: Transcaucasia. Aserbaidshania; prov. Gandzha (nunc Kirovabad). Agdam, steppa Mugan, inter p. Karadanly et custodium Alpaut. 18.V.1928; leg. L. Prilipko; det. A. Grossheim. n°165.

16. *Nectaroscordum tripedale* (Trautv.) A. Grossh.¹² in Флора Кавк. II (1940) 110.—*Allium tripedale* Trautv. Acta Horti Petrop., II (1873) 485.

Isotypus: Ad Arpa-tschai, pr. Isti-su. Ende Jun. 1871., leg. Radde; det. V. Papava. n°7766.

⁸ Bull. du Mus. de Georg. XVII-A, 1956.

⁹ l. c.

¹⁰ l. c.

¹¹ in Bull. du Mus. de Georg. XVI-A, 1954.

¹² l. c.

17. *Scilla armena* A. Grossh.¹³ in Monit. Jard. Bot. Tifl. ser. II, 3 (1927) 198. Ser.

Isotypus. Prope Achalkalaki, in collibus et decliv. herbosis m. Tauschan. 5600, 12/25. IV. 1907; leg. et det. E. Bordzilowski. n°175. exs. n°334.

18. *Scilla caucasica* Misch.¹⁴ in Monit. Jard Bot. Tifl. ser. II, 3(1927)197.

Typus: Aserbaidshania. Distr. Dzhewanshir; loc. „Chanageri“, prope stat. ferrov. Terterskaja. In decliv. silv. Murovdagh. 16.IV.1908; leg. A. Florensky; det. G. Woronow. n° 7880. Ic. n°8.

19. *Scilla Hohenackeri* Fisch. et Meyer in Hohenacker, Enum. Talysch. (1833)26.

Isotypus: Transcaucasia. Lenkoran; leg. Hohenacker. (n°2662). n°176.

20. *Tulipa Schmidtii* Fomin¹⁵ in Monit. Jard. Bot. Tiflis, 14 (1909)47.

Typus: Prov. Lenkoran, distr. Baku, pag. Eschakči; leg. Kaznakov et Schelkownikow: det. A. Fomin. n°192. Ic. n°9. n° 193. Ic. n° 9a

Fam. DIOSCOREACEAE R. Br.

21. *Dioscorea caucasica* Lipsky in Mem. Soc. Nat. Kiew. XIII, 1(1894)143—154.

Isotypus: Distr. Suchumi. Monasterium Nov. Afon. 22. VI.1891; 15.V.1892; leg. et det. W. Lipsky. n°220, 221.

Fam. IRIDACEAE Lindl.

22. *Iris Camillae* A. Grossh. in Grossheim A. et Schischkin B. Plantae orientales exsiccatae n°357, 1928.

Isotypus: Transcaucasia. Azerbajdzhan; prov. Gandzha, distr. Kazach, prope lacum Kazan-gel; in lapidosis; 29.IV.1928; leg. A. Kolakovsky. n°199.

¹³ Bull. du Mus. de Georg. XVI-A, 1954.

¹⁴ l. c.

¹⁵ l. c.

23. *Iris lycotis* G. Wor. in Bull. du Muséé du Caucase, t. IX (1915)33.

Typus: Distr. Nachičevan. Montes Darry-dagh. 23.V.1914; leg. et det. G. Woronow. n°206. Ic. n°10, n°207. Ic. n°10 a.

24. *Iris Medwedewii* Fomin in Monit. Jard. Tifl. XIV(1909)43.

Isotypus: Prov. Lenkoran. Distr. Baku. In vicin. pag. Kosmalian (Suwant). 21. VII. 1906; leg. A. Schelkovnikov; det. A. Fomin. n°208.

25. *Iris pseudocaucasica* A. Grossh. in Monit. Jard. Tiflis. 40—41(1916)11.

Isotypus: Talysch. Dygia. In declivibus siccis. 24.IV. 1915; leg. et det. A. Grossheim. n°209.

26. *Iris Schelkownikowii* Fomin in Fomin et Woronow. Определ. раст. Крыма и Кавказа I(1907)209. — *I. acutiloba* C. A. Mey. var. *Schelkownikowii* Fom. in Trav. du Jard. Botan. de Tiflis, VI, n°3(1904)44.

Isotypus: Karadsha-Dagh. 11.IV.1902; leg. A. Schelkovnikov, det. A. Fomin. n°210.

27. *Iris Winogradowii* Fomin in Schedae ad Herb. Fl. Cauc. n°166. Exs. l. c. n°166.

Isotypus: Prov. Tiflis, distr. Gori. In regione subalpina montis Lomis-Mta jugi Adžaro-Imeretici. 28.IV.(11.V.).1913; leg. L. Mlokosiewicz, n°8778.

Fam. ORCHIDACEAE Lindl.

28. *Orchis Schelkownikowii* G. Wor. in Bull. du Musée du Caucase, IV(1909)266.

Typus: Prov. Baku, distr. Schemacha. Pag. Ach-su (Chanlich); 17.IV.1906; leg. A. Schelkovnikov, Schmidt, Beljavski; det. G. Woronov. n°246. Ic. n°.

Fam. FAGACEAE A. Br.

29. *Quercus crispata* Stev.¹⁶ in Bull. Soc. Nat. Mosc. XXX (1857)386.

¹⁶ Bull. du Mus. de Georg. XII-A. 1943.

Typus: *Quercus glandes dulces edules* in horto Baron. Bode (Sudak) Adschiklar (Tauria) sed non omnes arbores tales, plerumque, amarae, tales quoque circa Toros adest afferit Comperl. Herb. Steven. n° 2112. Ic. n° 12.

30. *Quercus erucifolia* Stev.¹⁷ in Bull. Soc. Nat. Mosc. XXX (1857) 388.

Typus: *Quercus* fol. profunde pinnatifidis subtus pubescentibus. Scheki. Herb. Steven. n° 2144. Ic. n° 13.

31. *Quercus Hartwissiana* Stev.¹⁸ in Bull. Soc. Nat. Mosc. (1857) 388.

Typus: Kutais. Herb. Steven. n° 2145. Ic. n° 14.

32. *Quercus hypochrysa* Stev.¹⁹ in Bull. Soc. Nat. Mosc. XXX (1857) 388.

Typus: montibus supra Gandsham (nunc Kirovabad). Herb. Steven. n° 2150. Ic. n° 15.

33. *Quercus iberica* Stev.²⁰ ex M. B. Fl. taur.-cauc. II (1808) 402.

Typus: ex Iberia, ad fl. Aragwi; gemmae glabrae. 1805. Herb. Steven. n° 2152. Ic. n° 16.

34. *Quercus imeretina* Stev.²¹ in Flora URSS t. V. Addenda IV (1936) 713.

Typus: Kutais. Herb. Steven. (n° 27) n° 2154. Ic. n° 17.

35. *Quercus longipes* Stev.²² in Bull. Soc. Nat. Mosc. XXX (1857) 306—307.

Typus: m. Bojan ad rivum Gandscha (nunc Kirovabad) pdcli longissimi, fol. subtus pubescentia. Herb. Steven. n° 2155. Ic. n° 18.

36. *Quercus macranthera* Fisch. et Mey. ex Hohenacker in Bull. Soc. Mosc. VI (1938) 260.

Isotypus: Drych. Suwant. (n° 2274); leg. Hohenacker. n° 10242.

¹⁷ Bull. du Mus. de Georg. XII-A, 1943.

¹⁸ l. c.

¹⁹ l. c.

²⁰ l. c.

²¹ l. c.

²² l. c.

Fam. CHENOPODIACEAE Less.

36a. *Axyris caucasica* (Somm. et Lev.) Lipsky in Флора Кавказа I(1899)430—*Axyris sphaerosperma* Fisch. et Mey. var. *caucasica* Somm. et Lev. Acta Horti Petrop. XVI(1900)399.

Isotypus: In jugo Tieberdinski perival dicto, inter flumina Tieberda et Do-ut, ditionis Kuban, in depressis parum supra flum. Tieberda. 1600 m. 1 sept. 1890; leg. et det. Sommer et Levier (n°1134) n°334.

37. *Salsola daghestanica* (Turcz.) Lipsky in Acta Horti Petrop., XIV (1897)295.

Isotypus: Caucasus. Daghestania. Tshirjurt. 1.IX.1895; leg. W. Lipsky. n°11357.

Fam. CARYOPHYLLACEAE Juss..

38. *Allochrysa versicolor* (F. et. M.) Boiss. in Fl. orient., I(1867)559. — *Acanthophyllum versicolor* Fisch. et Meyer, in Ind. Sem.Hort. Petrop., IV(1837)31.

Isotypus: Pr. Nachitschevan; leg. A. Szowits. n°13848.

39. *Cerastium undulatifolium* Somm. et Lev.²³ in Acta Horti Petrop. XIII(1893)41.

Isotypus: In latere bor. occ. montis Elbrus (vulgo Minghi-tan), in lapidosis alpinis supra flumen Kükürtli, 3000 m. 9 sept. 1890; leg. et det. S. Sommer et E. Levier (n°218) n°333.

40. *Dianthus Raddeanus* Vierh.²⁴ in Sitzungsber. d. Ac. Wissensch. in Wien, Math.-naturw. Classe, Bd. CVII, H. VIII—X, Abth. 1(1898)1145.

Isotypus: Armenia. Gösel-dara. Juni 1871; leg. G. Radde; det. B. Schischkin. n°363.

41. *Gypsophila brachypetala* Trautv.²⁵ in Acta Horti Petrop. II, 2(1873)471.

Isotypus: Olim Prov. Kars; m.Aschich-dade; 29 Iuli, 1871; leg. G. Radde. n°368.

²³ Bull. du Mus de Georg. XVI-A, 1954.

²⁴ l. c.

²⁵ l. c.

42. *Gypsophila robusta* A. Grossh.²⁶ in Mon. du Jard. bot. de Tifl. Liw. 51(1930)30.

Isotypus: Transcaucasica. Tiflis, prope st. Waziani. In rupestribus. 6.VII.20; leg. et det. A. Grossheim. n°375.

43. *Melandrium Boissieri* B. Schischkin²⁷ in Fl. Tphilisiensis I(1925)205.—*M. divaricatum* Fenzl in Ldb. Fl. Ross. I(1842) 328, non *Lychnis divaricata* Rehb. (1826).—*Lychnis macrocarpa* Cosson in Bull. Soc. Bot. France III(1856)23.—*Melandrium macrocarpum*. St. Supery ex Boiss. Fl. Or. I(1867)660, non Willk.—*M. pratense* v. *capsula elongata* Boiss. l. c. (1867).

Typus: Prov. et distr. Tiflis. Tsavkisi in sylva. 23.V. 1920; leg. et det. B. Schischkin. n°393. Ic. n°19.

44. *Minuartia rhodocalyx* (N. Alb.) G. Wor.²⁸ in Fom. et Wor. Определ. раст. Кавк. и Крыма II, 2(1914)180.—*Alsine rhodocalyx* Alb. in Bull. Herb. Boiss. II, 4(1894)255.

Isotypus: Circassia. M. Fischt, patur alpius. 14 sept. 1893; leg. N. Alboff. n°320.

45. *Minuartia subuniflora* (N. Alb.) G. Wor.²⁹ in Fom. et Wor. Определ. раст. Кавк. и Крыма. 2, II(1914)178.—*Alsine subuniflora* Alb. Prodr. Fl. Colch. (1895)35.

Isotypus: Abchasia; col. Aossakwachera, pr. m. Kutysh. 2500—2600 m. 15.IY.1894; leg. N. Alboff. n°321.

46. *Silene Cyri* B. Schischkin³⁰ in A. Grossh. D. Sosn. B. Schischk. Flora Tphilisiensis 1(1925)202.

Typus: Distr. Tphilissi. Ad ripam fl. Wjera in rupestribus. 2.VI.1918; leg. et det. B. Schischkin. n°194. Ic. n°20; Tiflis; Mai 1868; leg. Radde; det. B. Schischkin. n°482.

²⁶ Bull. du Mus. de Georg. XVI-A, 1954.

²⁷ l. c.

²⁸ l. c.

²⁹ l. c.

შენიშვნა: სახეობა *Melandrium Boissieri* B. Schischkin-ის კრიტიკულად დამუშავების საფუძველზე გაირკვა, რომ აღნიშნული სახეობა აღწერილია თბილისის მიდამოებში შეგროვილი მასალების მიხედვით, რომლებიც დაცულია საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმში. ამ შრომაში, ტიპად მივიჩნიეთ ის სრული ეგზემპლარი, რომელზედაც ავტორის ხელით დაწერილია „sp.n.“.

³⁰ l. c.

47. **Silene kubanensis** Somm. et Lev.³¹ in Acta Horti Petrop. XIII, 5(1893)37 et op. c. XVI(1900)70.

Isotypus: Kuban; in editoribus vallis Tieberda. 1500 m ad rupes; leg. et det. S. Sommer et E. Levier. (n°142). n°509.

48. **Silene longidens** B. Schischkin³² in Bull. Mus. de Georgie 1(1920—1922)16.

Isotypus: Gub. Baku. Distr. Schemacha. In decliv. m. Nijal; supra p. Zarnova; in abruptis lapidosi. 6100. 31 Jul. 1900; leg. Alexeenko; det. B. Schischkin. (n°7550). n°511.

49. **Silene Marcowiczii** B. Schischkin³³ in Bull. Mus. de Georgie 1(1920—1922)¹¹.

Typus: Prov. Terskaja, distr. Wladikawkas. In vicin. jug. Mamison, solo lapidoso. 16.VII.1916; leg. N. Wedensky, det. B. Schischkin. n°516. Ic. n°21.

50. **Silene Raddeana** Trautv.³⁴ in Acta Horti Petrop. II(1873)472.

Isotypus: Kasikoporan, 28 Iuli. 1871; Achich-dade; 29 Iuli. 1871; leg. G. Radde. n°520,521.

51. **Silene Ruprechtii** B. Schischk.³⁵ in A. Grossh, D. Soen. et B. Schischk. Flora Tiflisiensis 1(1925)204.

Typus: Prov. Tiflis. In viciniis urbis Mtzhet, in fruticetis; faucium Armasis-chevi, 6.VI.1920; leg. et det. B. Schischkin. n°13303. Ic. n°22.

52. **Silene solenantha** Trautv.³⁶ in Acta Horti Petrop. VI. 2(1880)421.

Isotypus: Schallus (Daghestania) 1880; leg. Becker. n°566.

³¹ Bul. du Mus. de Georg. XVI-A, 1954.

³² l. c.

³³ l. c.

³⁴ l. c.

³⁵ l. c.

³⁶ l. c.

53. *Silene talyschensis* B. Schischk.³⁷ in Bull. Mus. de Georgie 1(1920—1922)7.

Typus: Prov. Baku. Distr. Lenkoran; pag. Astanli, 1600; 2.V.1907; leg. Kaznakov et Schelkovnikov; det. B. Schischkin. n°566. Ic. n°23.

Fam. **RANUNCULACEAE** Juss.

54. *Pulsatilla violacea* Rupr.³⁸ in Fl. Cauc. (1869)6.—*Anemone albana* var. *violacea* Boiss. Fl. Or. suppl. (1882)2.

Isotypus: infra Kasbek 850—800 hex. Caucasus, inter Wladikawkas et Tiflis. 14.V.1861; leg. et det. Ruprecht. n°579.

55. *Ranunculus gymnadenus* Somm. et Lev.³⁹ in Acta Horti Petrop. XII(1894)181.

Isotypus: Suania, in monte Tetenar supra pagum Ciolur ad flumen Hippum (Tzkhenis-Tzkhali), in pascuis alpinis humentibus. 2400 m. 10 Aug. 1890; leg. et det. S. Sommer et E. Levier. (23). n°585.

56. *Ranunculus subtilis* Trautv.⁴⁰ in Bull. Acad. Petersb. X (1866)393.

Isotypus: Abchasia; m. Nachar. Pass. 6—7000'. 6 Aug 1865; leg. Radde. n°16593.

57. *Ranunculus trisectilis* Owcz.⁴¹ in Flora URSS. VII. Addenda VI(1937)743.—*R. astrantiae folius* var. *alpinus*. Freyn in Somm. et Lev. Pl. cauc. (1900)7.

Isotypus: Suania, in monte Tetenar, supra pagum Ciolur ad flumen Hippum (Tzkhenis-Tzkhali), in pascuis alpinis, 2200 m. 1 Aug. 1890; leg. Somm. et Lev. (n°20); det. V. Papava. n°584.

³⁷ Bull. du Mus. de Georg., XVI-A, 1954.

შენიშვნა: სახეობა *Silene propinqua* B. Schischkin-ი ამ შრომაში შეტანილი არ გვაქვს, ვინაიდან ამ სახეობის ტიპის საკითხი საბოლოოდ დაზუსტებულად არ მიგვაჩნია.

³⁸ Bull. du Mus. de Georg. XVII-A, 1959.

³⁹ l. c.

⁴⁰ l. c.

⁴¹ l. c.

Fam. **PAPAVERACEAE** Juss.

58. **Gorydalis Alexeenkoana** N. Busch⁴² in Flora cauc. crit. III, 4(1905)56.

Typus: Zekari. 6000', 26.IV.1899; leg. Radde et König; det. N. Busch. n°587. Ic. n°24.

59. **Papaver Schelkownikowii** N. Busch⁴³ in Bull. Mus. du Cauc. IV(1908)40.

Typus: Prov. Baku, distr. Dzhewat; locus Sultan-bud. in steppa Karabagh (Milskaja). 21.IV.1907; leg. Kaznakov et Schelkovnikov; det. N. Busch. n°620, Ic. n°25.

Fam. **CRUCIFERAE** Juss.

60. **Draba mingrelica** Schischk.⁴⁴ in Grossheim Флора Кавказа, II(1930)191.

Typus: Prov. Kutais. Mingrelia septentr. In decliv. N-O. m. Čita-gwala. 6000'—9000': 13.VII.1911; leg. A. Schelkovnikov; det. B. Schischkin. n°755. Ic. n°26.

61. **Draba supranivalis** Rupr. in Mem. Ac. Sc. Petersb. 7 ser., XV, 2(1869)116.

Isotypus: Cauc. orient. Tindal, montes Bogos. 1660 hex. 8 Iuli. 1861; leg. Ruprecht; det. N. Busch. n°50588.

62. **Erysimum artwinense** N. Busch⁴⁵ in Flora cauc. crit. III, 4(1910)547.

Isotypus: Artwin. 13.V.1893; leg. Radde et König; det. N. Busch. n°782.

63. **Erysimum callicarpum** Lipsky⁴⁶ in Исслед. Сев. Кавк. (1891)39.

Isotypus: Noworossyisk. 10.VI.1891; leg. et det. W. Lipsky. n°784.

64. **Isatis ornithorhynchus** N. Busch⁴⁷ in Monit. d. Jard. Bot. de Tiflis, ser. III, 3(1927)5.

⁴² Bull. du Mus. de Georg. XVIII-A, 1959.

⁴³ l. c.

⁴⁴ l. c.

⁴⁵ l. c.

⁴⁶ l. c.

⁴⁷ l. c.

Isotypus: Distr. Nachitschevan, prope st. viae ferr. Negram. 15.V. 1923; leg. A. Grossheim; det. N. Busch. n°636.

65. *Lepidium propinquum* Fisch. et Mey.⁴⁸ in Hohen. Enum. Talysch (1838)142.

Isotypus: \ Helenendorf (nunc Chanlar), leg. Hohenacker (n°3020). n°17731.

66. *Pseudosempervivum karsianum* (N. Busch.)⁴⁹ A. Grossh. in Флора Кавказа II(1931)159. — *Cochlearia karsiana* N. Busch in Fl. cauc. crit. III, 4(1908)176.

Isotypus: Weg zum Aschich-dade. 29 Juli. 1871; leg. Rädde. n°751.

67. *Thlaspi rostratum* N. Busch⁵⁰ in Monit. Jard. Tiflis. Ser. III, liv. 3(1927)10.

Isotypus: Distr. Nachitschevan, prope oppidum Ordubad. 26.V.1923; leg. A. Grossheim; det. N. Busch. n°702.

Fam. CRASSULACEAE DC.

68. *Sedum corymbosum* A. Grossh.⁵¹ in Monit. Jard. Bot. Tiflis. III—IV(1915)171.

Isotypus: Suwant; leg. Hohenacker. (n°2516); det. A. Grossheim. n°807; Prov. Erivan, distr. Nachičevan (nunc Aserbaidshania). Vallis fl. Araxis, inter stationes ferroviae Negram et Darošam. 25°.V.1914; leg. G. Woronow; det. A. Grossheim. n°806.

69. *Sedum lenkoranicum* A. Grossheim⁵² in Monit. Jard. Bot. Tiflis. III—IV(1915)173.

Isotypus: Prov. Baku. Distr. Lenkoran. Suwant, mont. KiZ-Jurdi; 8000', 24.VII.1906; leg. A. Schelkovnikov; det. A. Grossheim. n°812.

⁴⁹ Bull. du Mus. de Georg. XVIII-A, 1959.

⁵⁰ l. c.

⁵¹ l. c.

⁵² l. c.

Fam. **SAXIFRAGACEAE** DC.

70. **Saxifraga caucasica** Somm. et Lev.⁵³ in Acta Horti Petrop. XIII, 2(1894)188; A. H. P. XVI(1900)168.

Isotypus: In jugo Tieberdinski perival dicto, inter flumina Tieberda et Do-ut, ditionis Kuban, in montibus schistosis supra jugum, 2800—3000 m. 2 Sept. 1890. (n°494); leg. S. Sommer et E. Levier. n°836.

71. **Saxifraga colchica** N. Alb.⁵⁴ in Prodr. Fl. colch. (1895)96.

Isotypus: Mingrelia; mont. Tschitagwala, rochers, 2250 m. 4 Jullet. 1893. (n°345); leg. et det. N. Alboff. n°837.

72. **Saxifraga scleropoda** Somm. et Lev.⁵⁵ in Acta Horti Petrop. XIII, 2(1894)186.

Isotypus: Kuban, in rupibus vallis Tieberda ad rad. sept. jugi Kluchor, 1509 m. 31 Aug. 1890; leg. et det. Sommer et Levier. (n°496). n°839.

Fam. **ROSACEAE** Juss.

73. **Crataegus lagenaria** Fisch. et Mey. in Hohenacker, Enum. pl. Talysch. (1838)131. — *C. microphylla* C. Koch, Mesp. et Crat. (1854)68.

Isotypus: Lenkoran. (n°2192); leg. et det. Hohenacker. n°21706.

74. **Crataegus Szowitsii** Pojark.⁵⁶ in Flora URSS. IX, Addenda VIII(1939)499.

Isotypus: Schuscha (n°3423); leg. Hohenacker. n°21741.

75. **Potentilla Lomakinii** A. Grossh.⁵⁷ in Bull. Polytechn. Inst., Tiflis II(1926)204. nomen; idem. Journ. Soc. Bot. Russe XIV (1930)308.

Isotypus: Karabach; pag. Basar-tschaj; in rupibus; 7. VII.1895; leg. A. Lomakin; det. A. Grossheim. n°858.

⁵³ Bull. du Mus. de Georg. XVIII-A, 1959.

⁵⁴ l. c.

⁵⁵ l. c.

⁵⁶ l. c.

⁵⁷ l. c.

76. *Potentilla svanetica* Siegfr. et Keller in Engl. Bot. Jarb. XIV(1891)507; Th. Wolf Mon. Pot. (1908)293.

Isotypus: Svanetia libera; ad flumen Nenskra; pr. pontem, 1200 m (n°437)20 Aug. 1890; leg. et det. S. Sommer et E. Levier. n°22339.

77. *Rosa svanetica* Crepin apud Somm. et Lev.⁵⁸ in Acta Horti Petrop. XVI(1900)139.

Isotypus: Svanetia libera. Supra pagum Kala, ad flumen Ingur. 2000 m. 5 Aug. 1890 (n°405); leg. S. Sommer et E. Levier; det. Crepin. 21 mai. 1891. n°931.

Fam. LEGUMINOSAE Juss.

78. *Astragalus Beckerianus* Trautv.⁵⁹ in Acta Horti Petrop. IV (1876)363.

Isotypus: Caucasus. Kurusch; leg. Becker. n°24799.

79. *Astragalus coarctatus* Trautv.⁶⁰ in Acta Horti Petrop. IV(1876)365.

Isotypus: K p-g l. Gr. Ararat. 11300'. 8 Aug. 1871; leg. Radde. n°961.

80. *Astragalus czorochensis* A. Charadze⁶¹ in Bull. Acad. Sc. Georg. SSR V,III, 5(1942)462.

Isotypus: Prov. Batum, distr. Artwin. In rupestribus ad ripam dextram fl. Czoroch infra Artwin. 10(23)IV.1908; leg. G. Woronow; det. A. Charadze. (exs. n°287) n°962.

81. *Astragalus Demetrii* A. Charadze⁶² in Bull. Ac. Sc. Georg. SSR. V, III, 7(1942)699.

Isotypus: Caucasus. Kislovodsk, 5.V.94; leg. O. et B. Fedtschenko; det. A. Charadze. n°964.

82. *Astragalus euoplus* Trautv.⁶³ in Acta Horti Petrop. IV (1876)364.

⁵⁸ Bull. du Mus. de Georg. XVIII-A, 1959.

⁵⁹ l. c.

⁶⁰ l. c.

⁶¹ l. c.

⁶² l. c.

⁶³ l. c.

I s o t y p u s: Weg nach Ochtshi (Aserbaidshania). 10 Iuni, 1871: leg. Radde. n°962.

83. **Astragalus gezeldarensis** A. Grossh.⁶⁴ in Beih. Z. Bot. Centralbl. XLIV. Abt. II(1927)219.

I s o t y p u s: Distr. Nor-Bajaset. Kejty-Ianuch, in monte Gezeldara, 9000—1100; 30.VII.1923; leg. A. Grossheim et O. Zedelmejer; teste: A. Grossheim. n°971.

84. **Astragalus Hohenackeri** Boiss. in Diagn. ser. 1, 2(1843) 70—*A. tricholobus* var. *minor* Hohenack. Enum. pl. Talysch. (1837)109.

I s o t y p u s: Suwant (n°2529); leg. Hohenacker. n°25125.

85. **Astragalus Kikodzeanus** D. Sosn.⁶⁵ in Trav. Inst. Bot. Tphilis. II(1937)227.

T y p u s: Georgia. Karthli. Distr. Gori; in collibus argillosis inter pag. Achalkalaki et loc. „Samaleebi“, prope ostia flum. Thedzami, ripa dextra 15.V.1930; leg. Elis. Kikodze; det. D. Sosnowsky. n°976. Ic. n°27.

86. **Astragalus Levieri** Freyn.⁶⁶ in Somm. et Lev. in Bull. Soc. Bot. Ital. (1893)526.—*A. supinus* C. A. Mey. in herb. non Bge.

I s o t y p u s. In jugo Tieberdinsky, perival dicto, inter flumina Tieberda et Do-ut, ditionis Kuban, in montibus supra jugum, ultra 3000 m. 2 sept. 1890; leg. et det. S. Sommer et E. Levier. (n°353) n°25185.

87. **Astragalus macrourus** Fisch. et Mey. in Bull. Soc. Nat. Mosc. XI(1838)346.—*A. cylindraceus* C. A. M. Verz. Pfl. Cauc. (1831)143, non DC.

I s o t y p u s: Suwant. (n°2329); leg. Hohenacker. n°25203.

88. **Astragalus shagalensis** A. Grossh.⁶⁷ in Флора Кавк. II (1930)312.

I s o t y p u s: In vicin. pag. Schagali (Armenia), in decliv. austr. In lapidosis. 9.VII.1920; leg. A. Schelkownikow. Teste: A. Grossheim. n°986.

⁶⁴ Bull. du Mus. de Georg. XVIII-A, 1959.

⁶⁵ l. c.

⁶⁶ l. c.

⁶⁷ l. c.

89. **Astragalus Sommieri** Freyn⁶⁸ in Bull. Bot. Ital. (1893)526; Ej. in Österr. Bot. Zeitschr. XLIII, n°12, 418.

Isotypus: Adjaria in Anticaucaso; inter Batum et Akhalzich. 21.VI.1890 (n°349); legit. S. Sommer et E. Levier; det. Freyn. n°25365.

90. **Astragalus Szowitsii** Fisch. et Mey. in Fisch. Syn. Tragac. (1853)160.

Isotypus: Armenia Rossica, ad Nachitschevan-tshai (nunc Aserkaidshania, resp. aut. Nachitschevan); leg. Szowits. n°25410.

91. **Astragalus trichocalyx** Trautv.⁶⁹ in Acta Horti Petrop. IV(1876)362.

Isotypus: Abastuman. Aug. 1875; leg. Radde. n°989.

92. **Melilotus hirsutus** Lipsky.⁷⁰ in Зап. Киев. Общ. Ест. XI, 2(1891)43; Lipsky in Acta Horti Petrop. XIII(1893—1894)287.

Isotypus: Черномор. окр. Новороссийск; 10.VI.1891; leg. W. Lipsky. n°23565.

93. **Onobrychis Hohenackeriana** C. A. M.⁷¹ in Bull. Acad. Petersb. II(1837)36.

Isotypus: Suwant (n°2277), leg. Hohenacker; det. A. Grossheim. n°25910.

94. **Onobrychis kachetica** Boiss. et Buhse.⁷² Aufz. (1860)75.—*O. Michauxii* Grossh. Fl. Cauc. II(1930)354. p.p. non DC.

Isotypus. Kachetia; leg. Hohenacker; det. D. Sosnowsky. n°25998.

95. **Trifolium Raddeanum** Trautv.⁷³ in Acta Horti Petrop. X (1887)105.

Isotypus: Daghestania. Zumada. 5 Aug. 1885; leg. Radde. n°1071.

⁶⁸ Bull. du Mus. de Georg. XVIII-A, 1959.

⁶⁹ l. c.

⁷⁰ l. c.

⁷¹ l. c.

⁷² l. c.

⁷³ l. c.

Fam. GERANJACEAE J. St. Hil.

96. *Erodium anthemidifolium* M. B.⁷⁴ in Fl. taur.-cauc. II (1808)131.

Isotypus: Iberia; leg. Steven; det. M. B. n°27711, 27712.

97. *Erodium fumarioides* Stev.⁷⁵ in Mem. Soc. Nat. Mosc. 4(1813)89.

Isotypus: In subalpinis Gandscha; leg. et det. Steven. n°27866.

98. *Erodium Stevenii* M. B.⁷⁶ in Fl. taur.-cauc. II(1808)132.

Isotypus: Kochanovka pr. Mosdok, Steven. n°27858.

99. *Geranium finitimum* G. Woron.⁷⁷ in Flora cauc. crit. III, 7(1908)50.

Isotypus: Türck grenze. Aug. 1867; leg. Radde; det. G. Woronow. n°1109.

100. *Geranium platypetalum* Fisch. et Mey.⁷⁸ ex Hohen. in Bull. Soc. Nat.. Mosc. VI(1838)246.

Isotypus: M. Sarial (Aserbaidshania). leg. Hohenacker (n°1281); det. G. Woronow. n°27393.

101. *Geranium Renardii* Trautv.⁷⁹ in Trautv. Rgl. Maxim. et Winkl. Decas plant. nov. (1882)5.

Isotypus: Ossetia. Jul. 1881; leg. Brotherus. n°. 111.

Fam. ZYGOPHYLLACEAE Lindl.

102. *Zygophyllum atriplicoides* Fisch. Index semin. Horti Petrop. I(1835)41.

Isotypus: Armenia; leg. Szovits. n°2350.

⁷⁴ Bull. du Mus. de Georg. XX-A, 1960.

⁷⁵ l. c.

⁷⁶ l. c.

⁷⁷ l. c.

⁷⁸ l. c.

⁷⁹ l. c.

Fam. **RUTACEAE** Juss.

103. **Haplophyllum Schelkownikowii** A. Grossh. in Beih. Bot. Centralbl. XLIV, 2(1927)225.

Isotypus: Distr. Nachitschevan, inter Dzulfa et Aza. 24.V.1923; leg. et. det. A. Grossheim. n°1153.

Fam. **POLYGALACEAE** Lindl.

104. **Polygala Hohenackeriana** Fisch. et Mey. Ind. sem. Horti Petrop. IV(1837)42.

Isotypus: Helenendorf. (nunc Chanlar). (n°1199); leg. Hohenacker. n°28687.

105. **Polygala leucothyrsa** G. Wor. in Woron. et Schelk. in Sched. ad Herb. Fl. Cauc. f. V—VIII(1916)86. exs. n°381.

Isotypus: Prov. Jelisavetpol (nunc Kirovabad). distr. Areš. In nemore ad Geok-tapa; 27.IV(10.V).1912; fl. fr. Jun. leg. A. Schelkovnikov. exs. 381.n°1154.

106. **Polygala Sophiae** Kem.-Nathadze in Not. Syst. Inst. Botan. Tphilisiensis. Fasc. 14(1948)30.

Isotypus: Armenia. Nor-Bajazet in insula Sevan. 6300—6500'. 24.VI.1923; leg. O. Zedelmejer; det. A. Grossheim. n°28612.

107. **Polygala svanica** S. Tamamsch. in Fedde Repert. XXXIX (1936)328.

Isotypus: Svanetia. Dadiasch. 23.Iuni, 1864; leg. Radde; det. Kem.-Nathadze. n°28672.

Fam. **EUPHORBIACEAE** G. St.-Hil.

108. **Euphorbia iberica** Boiss. Cent. Euph. (1860)38 et in DC Prodr. XV, 2(1862)163.

Isotypus: Kachetia (n°3641); leg. Hohenacker. n°28950.

109. **Euphorbia Marschalliana** Boiss. Diagn. ser. 1.VII(1846)94.

Isotypus: Suwant (n°2332); leg. Hohenacker. n°28999.

Fam. **ANACARDIACEAE** Lindl.

110. **Pistacia mutica** Fisch. et Mey. in Hohenacker. Enum. pl. Talysch (1838)102; Fisch. et Mey. in Bull. Soc. Nat. Mosc. IV(1838)338.

I s o t y p u s: Helenendorf (nunc Chanlar); leg. Hohenacker (n°1781); n°29362.

Fam. **GUTTIFERAE** Juss.

111. *Hypericum nummularioides* Trautv. in Bull. Acad. Sc. Petersb. X(1866)394.

I s o t y p u s: Abchasia: m. Nachar. 6 — 7000', 6 Aug. 1865. leg. Radde. n°1175.

112. *Hypericum Theodori* G. Wor. in Flora cauc. crit. III, 9(1906)43.

I s o t y p u s: Gu'. Baku. Distr. Schemacha. Prope p. Müdshi. 4000'. 30 Jul. 1900; leg. Th. Alexeenko. n°2163.

Fam. **TAMARJACEAE** Lindl.

113. *Tamarix Hohenackeri* Bge. Tentam. Gen. Tamar. spec. (1852)44.

I s o t y p u s: Helenendorf. (nunc Chanlar); leg. Hohenacker (n°1844); det. Regel. n°31021, 31022.

Fam. **LYTHRACEAE** Lindl.

114. *Ammania pubiflora* (Koehne) D. Sosn. in Bull. du Mus. du Cauc. VIII(1915)165.

T y p u s: Schirwan (n°2948); leg. Hohenacker; det. D. Sosnowsky. n°31802. Ic. n°28.

115. *Lythrum Schelkownikowii* D. Sosn. in Bull. du Mus. du Cauc., VII(1915)167.

T y p u s: Prov. Elisabethpol (nunc Kirovabad). Distr. Aresch.; Geok-Tapa. Caltiki (In steppa Bos.) 22.VIII.1912; leg. Schelkownikow; det. D. Sosnowsky. n°1200. Ic. n°29.

Fam. **UMBELLIFERAE** Moris.

116. *Astrantia pontica* N. Alb.⁸⁰ in Prodr. Flora Colch. (1895) 99.

⁸⁰ Bull. du Mus. de Georg XX-A, 1960.

Isotypus: Circassia. Mont. Fischt, paturages alpius. 1893, 15 Aug; leg. N. Alboff. n°1216.

117. **Bupleurum Koso-Poljanskyi** A. Grossh.⁸¹ in Trav. du Jard. Bot. de Tifl. ser. 2, 1(1920)13.

Isotypus: Transcaucasia. Armenia; distr. Alexandropol (nunc Leninakan), prope st. ferr. Sanain. In fruticetis. 14.VII. 1919; leg. et det. A. Grossheim. n°1224.

118. **Bupleurum Woronowii** Manden.⁸² in Bot. mat. repō. БИИ АН СССР, XIII(1950)170.

Typus: Prov. Kuban, loc. Temrjuk; otdel „Semigorie“, prope st. Natuchaiskaja. Ad. marg. silvae. 19.VIII.1916; leg. G. Woronow; det. I. Mandenova. n°33198. Ic. n°38.

119. **Chymsidia agasylloides** N. Alboff⁸³ in Bull. de l'Herb. Boiss. III(1895)234 et Prodr. Fl. Colch. (1895)110.

Isotypus: Abchasia, m. Kopeimye, pat. alpius, 2200—2300 m. 1894.2-IX; leg. et det. N. Alboff. (n. gen. n. sp.). n°1236.

120. **Dorema glabrum** Fisch. et Mey.⁸⁴ Ind. sem. Horti Petrop. (1835)26.

Isotypus: Armenia rossica, prope Nachitschevan (nunc Aserbaidshania); 18.VI.1829; leg. Szovits; det. C. Meyer. n°33903, 33906.

121. **Ligusticum Arafoë** N. Alb.⁸⁵ in Bull. Herb. Boiss. II (1894)250.

Isotypus: Abchasia, col. Peuv. patur. alpius, 11.IX. 1894; leg. et det. N. Alboff. n°1244, 1245.

122. **Pimpinella nudicaulis** Trautv.⁸⁶ in Acta Horti Petrop. II (1873)473.

Isotypus: Kasikoparan (olim Prov. Kars); 28 Juli. 1871; leg. Radde. n°1248.

⁸¹Bull. du Mus. de Georg. XX-A, 1960.

⁸² l. c.

⁸³ l. c.

⁸⁴ l. c.

⁸⁵ l. c.

⁸⁶ l. c.

123. *Pimpinella peucedanifolia* Fisch.⁸⁷ in Ledeb. Fl. Rossica II(1844)256.

Isotypus: Aserbaidshania. Karabagh. Transcaucasia leg. Szovits. n°35553.

124. *Seseli Alexeenkoi* Lipsky⁸⁸ in Trav. du Jardin Botan. de Tiflis, VI, 1(1902)55.

Isotypus: Daghestania, distr. Dargi. In rupibus calca; reis aridis prope pag. Tsudakhar, loco Abuczaila-bek, 4000', 18 Jul. 1898; leg. Th. Alexeenko; det. W. Lipsky.

125. *Szowitsia callicarpa* Fisch. et Mey⁸⁹. Ind. sem. Hort-Petrop. 1(1835)39.

Isotypus: Caucasus. Aserbaidshania. Karalagh orient.; leg. Szovits. n°33367.

Fam. PRIMULACEAE Endl.

126. *Androsace Raddeana* Somm. et Lev.⁹⁰ in Acta Horti Petrop., XIII(1893)49; XVI (1900)330.

Isotypus: In latere bor. occ. montis Elbrus (vulgo Minghi-tau); in alpinis editioribus supra moles glaciales Kükurtli, 3400—3500 m. 10 sept. 1890; leg. et det. S. Sommer et E. Levier (n°902). n°1263.

127. *Primula darialica* Rupr.⁹¹ in Bull. Acad. Sc. Petersb. VI(1863)236.

Isotypus: Pr. Darial. 600 hex. 14 Mai 1861; leg. Ruprecht. n°1281.

128. *Primula farinifolia* Rupr. in Bull. Acad. Sc. Petersb. VI(1863)236.

Isotypus: Daghestania; ad. fl. Jlan-chevi. 17 Aug. 1860; leg. Ruprecht. n°34679.

⁸⁷ Bul. du Mus. de Georg. XX-A, 1960.

⁸⁸ l. c.

⁸⁹ l. c.

⁹⁰ იბეჭდება: Bull. du Mus. de Georg. XXI-A.

⁹¹ „ l. c.

129. *Primula Juliae* Ksnz.⁹² in Тр. Бот. Сада Юрьевск. Унив. 1, 2(1899)67.

Typus: Caucasus. Kachetia, prope Lagodechy; ad rup. in aquat. 23.IV.1900. leg. I. Mlokosiewicz; det. N. Kusnezow. n°1294. Ic. n°31.

130. *Primula luteola* Rupr.⁹³ in Bull. Acad. Sc. Petersb. VI (1863)233.

Isotypus: Tuschetia, 1050 hex. 4 Aug. 1861. Diklo, 1300 hex, leg. Ruprecht. n°34688.

131. *Sredynskya grandis* (Trautv.) Fed.⁹⁴ в Бот. Мат. Бот. Инст. АН СССР XIII(1951)202.—*Primula grandis* Trautv. in Bull. Acad. Sc. Petersb. X(1866)395.

Isotypus: Svanetia; m. Dadiasch. 8000', 23 Juni, 1864; leg. Radde. n°1283.

Fam. PLUMBAGINACEAE Lindl.

132. *Acantholimon Hohenackeri* (Jaub. et Sp.) Boiss. Diagn. ser. 1, VII(1846)75 et in DC. Prodr. XII(1848)628.

Isotypus: Aserbaidshania. Suwant (n°2413); leg. Hohenacker; det. N. Kusnezow. n°35161.

133. *Acantholimon tenuiflorum* Boiss. Diagn. ser. 1, VII(1846)78.

Isotypus: Helenendorf (nunc Chanlar); leg. Hohenacker (n°1364); det. N. Kusnezow. n°35181.

134. *Limonium Fischeri* (Trautv.) Lincz. — *L. nudum* Ktze. Rew. gen. II(1891)395, p.p. — *Statice Fischeri* Trautv. в Тр. Бот. Сада II(1873)481.

Isotypus: Alindshi-tschai. 9. Jun. 1871; leg. Radde. n°1311.

Fam. ASCLEPIADACEAE Lindl.

135. *Antitoxicum scandens* (Somm. et Lev.) Pobed.

Isotypus: Batum, ad Pontum Euxinum, in collibus maritum inter dumeta scandens, 16. Juni. 1890; leg. S. Sommer et E. Levier (n°921); n°1365.

⁹² იბუკტეზი: Bull. du Mus. de Georg. XXI-A.

⁹³ l. c.

⁹⁴ l. c.

Fam. **BORAGINACEAE** G. Don.

136. **Onosma gracile** Trautv. in Acta Horti Petrop., II (1873)478.

Isotypus: Armenia; prope pag. Belaw. 17 Iuni, 1871; leg. Radde. n°1393.

137. **Paracaryum laxiflorum** Trautv. in Acta Horti Petrop. III, 2(1875)274.

Isotypus: Palantokenbasis (olim Prov. Kars); 6300'; 26 Iuli. 1874; leg. Radde. n°1397.

138. **Solenanthus brachystemon** Fisch. et Mey. in Bull. Soc. Nat. Mosc. XI(1838)306.

Isotypus: Lenkoran. (n°2659); leg. Hohenacker. n°36540.

Fam. **LABIATAE** Juss.

139. **Nepeta Schischkinii** Pojark.⁹⁵ in Flora URSS. XX. Addenda XIX (1954)522.

Isotypus: Transcaucasia. Aserb. Prov. Elisabethpol (nunc Kirovabad). Boz-dagh; in angustis Pir-seid, 26.V.1911; leg. G. Woronow. n°38225.

140. **Salvia compar** Trautv.⁹⁶ ex D. Sosn. in Tr. Ak. ФАН СССР, 1(1933)43.

Isotypus: Achalzich. Mai, 1876; leg. Radde. n°39109.

141. **Salvia trigonocalyx** G. Woron.⁹⁷ in Monit. du Jard. Bot. de Tiflis XXII(1912)10.

Isotypus: Prov. Batum. distr. Artwin, Gorgoto-chan, inter Doliss-chana et Ardanuč (in decliv. m. Adzilma). 12.VII. 1911; leg. G. Woronow. n°1429.

142. **Scutellaria araxensis** A. Grossh.⁹⁸ in Beih z. Bot. Zentralbl. XLIV, 2(1928)233.

Typus: Distr. Nachitshevan, inter st. viae ferr. Negram et Darosham. 16.V.1923. leg. et det. A. Grossheim. n°37934. Ic n°32.

⁹⁵ იბეჭდება: Bull. du Mus. de Georg. XXI-A.

⁹⁶ " l. c.

⁹⁷ " l. c.

⁹⁸ " l. c.

143. *Scutellaria artwinensis* A. Grossh.⁹⁹ in Изв. Азерб. Фил. АН СССР, 10(1944)37.

Typus: Salaret. V.1893; leg. Radde et Koenig; det. A. Grossheim. n°37934. Ic. n°33°.

144. *Scutellaria daghestanica* A. Grossh. in Изв. Азерб. Фил. АН СССР, 3(1945)80.

Isotypus: Ichreck. (Daghestania); 8 Juli. 1885; leg. Radde. n°37909.

145. *Scutellaria Raddeana* Juz.¹⁰⁰ in Бот. журнал СССР, 24, n°5—6(1939)431.

Isotypus: Dshwari—Boseli (Thuschethi) 13 Juli 1876; leg. Radde; det. Juzepczuk. n°37918.

146. *Stachys Grossheimii* O. Kapeller¹⁰¹ in Trav. de l'Inst. Botan. de Tbilissi t. XII(1948)223.

Isotypus: Nachitschevan, prope Salinas. 12.V.1923. leg. A. Grossheim; det. O. Kapeller. n°38750.

Fam. SCROPHULARIACEAE Lindl.

147. *Digitalis ciliata* Trautv.¹⁰² in Bull. Acad. Sc. Petersb. X(1866)397.

Isotypus: Mushali, freis Svanien 7000', 5 Juli 1864; leg. Radde. n°1449.

148. *Linaria Schelkownikowii* B. Schischk. ex Grossh. et Schischk. in Sched. ad Herb. Pl. or. exs. (1924)42. exs. n°169.

Isotypus: Transcaucasia, pr. Erivan, distr. Novo-Bajazet, prope pag. Elenovka, 6300, in herbosis. II.VII.23; leg. A. Grossheim, det B. Schischkin. n°1457.

149. *Linaria schirvanica* A. Fomin¹⁰³ in Bull. du Mus. du Cauc. III(1908)283.

Typus: Prov. Baku, distr. Geok-čai. Jug. Dagna-dagh (Ad orientem mont. Bos-dagh). In fauc. Kara-Kajnli. II.IV.1906;

⁹⁹ იბეჭდება: Bull. du Mus. de Georg. XXI-A.

¹⁰⁰ „ l. c.

¹⁰¹ „ l. c.

¹⁰² „ l. c.

¹⁰³ „ l. c.

leg. Schelkovnikov, Schmidt, Beljavski; teste: A. Fomin. n°1465. Ic. 34.

150. *Scrophularia Grossheimii* B. Schisck. in Beih. zum Bot Centralbl. XLIL, 2(1927)238.—*S. pruinosa* auct. non Boiss. in Trav. du Jard. Botan. de Tiflis, II, 1(1920)25.

Isotypus: Talysch., prope Issi. 16.V.1916. leg. A. Grossheim. n°40671.

151. *Scrophularia lateriflora* Trautv.¹⁰⁴ in Bull. Acad. Petersb. X(1866)396.

Isotypus: Muri (Svanetia), 17 Iuli 1864; leg. Radde. n°1479.

152. *Verbascum erivanicum* Wulff¹⁰⁵ in Bull. du Mus. du Cauc. XI(1917)66.

Typus: Distr. Nachičevan. In vicin. oppid. Ordubad. 18.V.1914; leg. G. Woronow; det. E. Wulff. n°1489. Ic. n°35.

153. *Verbascum paniculatum* Wulff¹⁰⁶ in Bull. du Mus. du Cauc. XI(1917)67. --

Typus: Distr. Nachičevan. Vallis fl. Araxis, inter stationes ferroviae Negram et Darošam. 25.V.1914; leg. G. Woronow; det. E. Wulff. n°1495. Ic. n°36.

154. *Veronica monticola* Trautv.¹⁰⁷ in Bull. Acad. Petersb. X(1866)398.

Isotypus: Abchasia. m. Nachar. 5—6000', 6 Aug. 1865; leg. Radde. n°1506.

Fam. PLANTAGINACEAE Lindl.

155. *Plantago caucasica* V. Papava. in Собщ. Акад. наук ГССР. IX, 9—10(1948)591.

Typus: Karthli infer.; m. Eldag. 19.VIII.1929; leg. Sch. Nachuzrischvili, det. V. Papava. n°2136, Ic. n°37.

¹⁰⁴ იბეჭდება: Bull. du Mus. de Georg. XXI-A.

¹⁰⁵ " l. c.

¹⁰⁶ " l. c.

¹⁰⁷ " l. c.

Fam. RUBIACEAE Juss.

156. *Crucianella chlorostachys* Fisch. et Mey. Ind. Sem. Horti Petrop. I(1835)25.

Isotypus: Helenendorf. (nunc Chanlar) (n°1693); leg. Hohenacker. n°42471.

157. *Gaillonia Szowitsii* DC. in Prodr. IV(1830)574.

Isotypus: In Salsis prope Nachitschevan; leg. Szovits. n°42524.

158. *Galium anfractum* Somm. et Lev. in Bull. Soc. Bot. Ital. ser. II, III(1894)29.

Isotypus: Svanetia libera, in rupestribus alpinis jugi Utbiri, 2500 m. 19. Aug. 1890; leg. et det. S. Sommer et E. Levier.

159. *Galium grusinum* Trautv. in Acta Horti Petrop. VII, 2(1881)461.

Isotypus: Tiflis, V. 1880; leg. Smirnov. n°1544.

160. *Galium subuliferum* Somm. et Lev. in Acta Horti Petrop. XII(1892)151 et XVI(1900)206.

Isotypus: Adjaria in Anticaucaso, inter Batum et Akhalzich; ad rupes inter Adjari-Tzchali et Keda (reg. infer collium) 21 Jun. 1890; leg. et det. S. Sommer et E. Levier (n°606). n°1551.

Fam. VALERIANACEAE DC.

161. *Valeriana tiliaefolia* Troitzky in Monit. du Jardin Botan. de Tiflis, 13—14(1919)91.—*V. alliariaefolia* auct. non-Adams emend Troitzky.

Isotypus: Prov. Tiflis. Distr. Gori. Pag. Bakuriani; in Pineto; 19. VI. 1915; leg. W. Kozlowsky; det. N. Troitzky. n°1567, 1568.

162. *Valerianella oxyrrhyncha* Fisch. et Mey. in Ind. Sem. Horti Petrop. IV(1837)51; Hohenacker. in Bull. Soc. Nat. Mosc. XI(1838)264.

Isotypus: Suwant. (n°2377); leg. Hohenacker. n°43793.

163. *Valerianella plagiostephana* Fisch. et Mey. in Ind. Sem. Horti, Petrop. II(1835)52; Hohenacker. in Bull. Soc. Nat. Mosc. XI(1838)265.

Isotypus: Suwant (n°2379); leg. Hohenacker, n°43799-164. **Valerianella pontica** Lipsky. in Университетск. изв. Кіев. XXXII, 12(1892). Прибавл. II (Index seminum) 11. et in Acta Horti Petrop. XIII(1892)302.

Isotypus: Distr. Kuban. Anapa, 1.V.1892, leg. et det. W. Lipsky. n°1580.

165. **Valerianella sclerocarpa** Fisch. et Mey. in Ind. sem. Horti Petrop. II(1835)53; Hohenack. in Bull. Soc. Nat. Mosc. XI(1838)264.

Isotypus: Suwant (n°2378); leg. Hohenacker, n°43858.

Fam. **DIPSACACEAE** Lindl.

166. **Cephalaria armena** A. Grossh. in Trav. du Jardin Botan. de Tiflis, ser. 2. 1(1920)29.—*C. hajastana* Grossh. in Flora Cauc. IV(1934)49.

Typus: Armenia, distr. Erivan, prope Akbasch. 5.XIII.19; leg. et det. A. Grossheim. n°2162. lc. n°38.

167. **Knautia involucrata** Somm. et. Lev. in Acta Horti Petrop. XIII, 1(1893)46; XVI(1900)216.

Isotypus: Svanetia, in monte Tetenar supra pagum Ciolur ad flumen Hippum (Tzkhenis-Tzkhali), in pascuis alpinis, 2300 m. 1 Aug. 1890 (n°634); leg. et det. S. Sommer et E. Levier. n°1590.

Fam. **CAMPANULACEAE** Juss.

168. **Campanula ardonensis** Rupr. in Bull. Acad. Sc. Petersb. XI(1867)185.

Isotypus: Ad flum. Ardon 520 hex. Ossetia; distr. Alagir, 21 Mai, 1861; leg. Ruprecht. n°1634.

169. **Campanula Autraniana** N. Alb. in Bull. Herb. Boiss. II (1894)115.

Isotypus: Circassia. Mont Fischt, region. subalp. 1800—1900 m, rochers. 14 september 1893 (n°551); leg. et det. N. Alboff. n°1636.

170. **Campanula brassicifolia** Somm. et Lev. in Nuov. Giorn. Bot. Ital. (1895)94.

I s o t y p u s: Colchis — ad flumen Phasim (Rion). Kutais, in rupestribus suburbii sept.; 2 Jul. 1890 (n°878), leg. et det. S. Sommer et E. Levier. n°1640.

171. **Campanula calcarea** (N. Alb.) Charadze in Not. Syst. ac Geogr. Inst. Bot. Tphilisiensis, fasc. 13(1947)44. — *C. calcarea* Alboff in schedis. — *C. sarmatica* var. *calcarea* Alb. Prodr. Fl. Colch.(1895)155.

I s o t y p u s: Abchasia. M. Kopeimye, calcareis, 2200—2300 m; leg. N. Alboff. n°1641.

172. **Campanula Charadzae** A. Grossh. in Докл. АН Армянск. ССР, VII(1947)168.

I s o t y p u s: Dshwari-Boseli, 13 Jul. 1876; leg. Radde. n°1673.

173. **Campanula Dzaaku** N. Alboff in Bull. Herb. Boiss. II (1894)114.

I s o t y p u s: Samurzakania. M. Okhatshkue, calcar. 2300-m, 12.VII.1894 (n°259): leg. et det. N. Alboff. n°1646, 1647.

174. **Campanula Hohenackeri** Fisch. et Mey. in Suppl. ad Ind. sem. hort. Petrop. IX(1844)9.

I s o t y p u s: Kobi. Cauc. sept. (n°3897); leg. Hohenacker; det. D. Sosnowsky. n°44682.

175. **Campanula Ledebouriana** Trautv. in Acta Horti Petrop. II, 2(1873)477.

I s o t y p u s: K  p-g  l. Gr. Ararat. 8.VIII.1871; leg. Radde. n°1667, 1668.

176. **Campanula mirabilis** N. Alb. in Bull. de l'Herb. Boiss. III(1895)228.

I s o t y p u s: Abchasia, m. Acheumpydge, rochers calcar. 2100 m; leg. N. Alboff. 4.IX.1874. n°1677.

177. **Campanula petrophila** Rupr. in Bull. Acad. Sc. Petersb. XI(1867)186.

I s o t y p u s: Daghestania. Tindal. M. Bogos. 1100, 1360 hex. 12 Juli. 1861; leg. et det. Ruprecht. n°1681, 1683.

178. **Campanula Sommeri** A. Charadze in Not. Syst. ac Geogr. Inst. Bot. Tphilisiensis, fasc. 13(1947)46.

Typus: In ditione Kuban; in rupibus ad flumen Kuban
nter Indisch et Kriepost, 14.IX.1890 (n°871); leg. S. Sommier
et E. Levier; det.A. Charadze. n°1725. Ic. n°39.

179. *Campanula suanetica* Rupr. in Bull. Acad. Sc. Petersb.
XI(1867)190.

Isotypus: Svanetia. Muri. VI.1864; leg. Radde; n°44996.

180. *Campanula Trautvetteri* A. Grossh. in Flora URSS, t. XXIV,
Addenda XXII(1957)463.

Isotypus: Armenia, Geseldara. Ende Juni, 1871; leg.
Radde. n°1649.

181. *Asyneuma leianthum* (Trautv.) Bornm. in Beih. Z. Bot.
iZentralbl. XXXVIII, 2(1921)343.—*Phyteuma leianthum* Trautv.
in Acta Horti Petrop. III, 2(1874)274.

Isotypus: Turciae. Olti-tschai, 17 Juli, 1874; leg. Radde.
n°1747.

182. *Symphyandra lezgina* Alex. ex Lipsky. Фл. Кавк. До-
полн. I(1902)68.

Isotypus: exs. n°49. Prov. Baku. Distr. Schemacha.
Ad parietes rupium verticalium angustiarum supra p. Müdshi.
4100' 30/13.VII/VIII 1900; leg. et det. Th. Alexeenko. n°1749.

183. *Symphyandra transcaucasica* (S. et L.) A. Grossh. in Опре-
д. Кавк. (1949)424. — *S. pendula* var. *transcaucasica* S. et L.
Enum. pl. Cauc. (1900)313.

Isotypus: Colchis, ad fl. Phasin (Rion), inter Mekvena
et Alpana, e fissuris rupium verticalium pendula. 25. Iul. 1890
(n°866); leg. S. Sommier et E. Levier, n°1750.

Fam. COMPOSITAE (Vaill.) Adans.

184. *Amblyocarpum inuloides* Fisch. et Mey. Ind. Sem. Horti
Petrop. III(1836)30.

Isotypus: Lenkoran. (n°2816); leg. Hohenacker. n°45350.

185. *Anthemis Emiliae* D. Sosn.¹⁰⁸ in Bull. du Musée du
Cauc. X, 4(1917)1—2.

¹⁰⁸ Bull. du Mus. de Georg. XV-A, 1952.

Typus: Prov. Tiflis, distr. Gori, in vall. fl. Tana prope p. Ateni, ripa sinistra, ad rupes. 24.V. 1910; leg. G. Woronow; det. D. Sosnowsky. n°1814. Ic. n°40.

186. *Anthemis Saportana* N. Alb.¹⁰⁹ in Bull. Herb. Boiss. III (1895)92.

Isotypus: Abchasia, m. Adzituko, 3000 m. 6.IX.1894; leg. N. Alboff; det. G. Woronow. n°1839, 1840.

187. *Anthemis zyghia* G. Woron.¹¹⁰ in Bull. du Musée du Cauc. XI(1917)19.

Typus: Distr. Soči, ad fl. Bzibi; m. Pschitza, 28.VII.1912; leg. et det. G. Woronow. n°1845. Ic. n°41.

188. *Bellis hyrcanica* G. Wor. in Woron. et Schelk. Sched. ad Herb. Fl. Cauc. Fasc. VIII(1916)70.

Isotypus. exs. 348. Prov. Báku. distr. Lenkoran. In sylva prope thermas ad Lenkoran. 6(19).IV.1915; leg. N. Pastuchow. n°1865.

189. *Centaurea bella* Trautv.¹¹¹ in Acta Horti Petrop. X (1887)394.

Isotypus: Borshom. Juni, 1865. leg. Radde. n°1876.

190. *Cirsium aduncum* Fisch. et Mey. in DC. Prodr. VI (1837)636.—*Cirsium falax* F. et M. in Hohen. Enum. Talüsch. (1838)50.

Isotypus: Karabagh; leg. Szowits. 1828; det. F. Petrak. n°47969.

191. *Cirsium chlorocomos* Somm. et Lev. in Acta Horti Petrop. XII(1892)154 et XVI(1900)257.

Isotypus: Abchasia. In jugi Djodissük ad arborum limites. 2300 m. 23. Aug. 1890. (n°756); leg. et det. Somm. et Lev. n°1925.

192. *Cirsium Schelkownikowii* Petr.¹¹² in Bull. Mus. du Cauc. VIII(1915)44.

Typus: Prov. et distr. Elisavethpol (nunc Kirovabad). Jailag Sindherli (2200 m), supra pascuis Ala-Chančalli. 29.VII. 1912; leg. A. Schelkownikow. Det. F. Petrak. n°1940. Ic. n°42.

¹⁰⁹ Bull. du Mus. de Georg. XV-A, 1952.

¹¹⁰ l. c.

¹¹¹ l. c.

¹¹² l. c.

193. *Cirsium sinuatum* (Trautv.) Boiss.¹¹³ in Flora Orientalis III(1875)546.—*Chamaepeuce sinuata* Trautv. in Acta Horti Petrop. II(1873)477.

Isotypus: Caucasus. Daghestania (n°258); leg. Becker. n°48255.

194. *Cirsium sorocephalum* Fisch. et Mey. Ind. Sem. Horti Petrop. II(1835)33.

Isotypus: Suwant. leg. Hohenacker (n°2542), n°48256.

195. *Cirsium synchosanthum* Petr. in Bull. Mus. du Cauc. VIII, 1—2(1914)63.

Isotypus: Distr. Soči, in pascuis montis Riuchva (n°10127), 26.VII.1912; leg. G. Woronow. n°48263.

196. *Cirsium tricholoma* Fisch. et Mey. in Bull. de la Soc. d. nat. de Mosc. VI(1833)251 et in Enum. Talysch (1838)51.

Isotypus: Sarial (Aserbaidshania). n°1498; leg. Hohenacker. n°48274.

197. *Cousinia eriwanensis* Bornm.¹¹⁴ in Monit. du Jard. Botan. de Tiflis 30(1913)15.

Isotypus: Karabach; leg. Smirnow. n°1943.

198. *Cousinia Fedorovii* A. Takht. in Тр. Арм. фил. АН СССР, II (1937)183—184.

Isotypus: Distr. Novo-Bajaset, inter lacum Gilli et pagum Satanachatsh, 6300—6500'; 16.VII.1923; leg. A. Grossheim; det. O. Чепева. n°477758.

199. *Crepis pulcherrima* A. Grossh. in Trav. du Jardin Botan. de Tiflis. ser. II, fasc. 1(1920)45.

Isotypus: Lenkoran. Mai 1870; leg. Radde; det. A. Grossheim. n°1944.

200. *Erigeron Schalbusii* Vierh. in Bull. Mus. Georg. VI (1931)119.

Typus: Schalbus. (Daghestania) 29 Juni. 1885; leg. Radde; det. F. Vierhapper. n°45449. Ic. n°43.

¹¹³ Bull. du Mus. de Georg. XV-A, 1952.

¹¹⁴ l. c.

201. *Erigeron Woronowii* Vierh. in Bull. Mus. Georg. VI(1931)123.—*E. polymorphus* auct. cauc. non Scop.

Typus: Ad fines Svanetia et Mingrelia, distr. Kutais, In decliv. Jug. Natachtasch. 8000'. 12.VII.1911; leg. A. B. Schelkovnikov, det. F. Vierhapper. n°1975. Ic. n°44.

202. *Hieracium Abakurae* Schelk. et Zahn in Bull. du Musée du Cauc. VII, 2(1912)130.

Typus: Svanetia superior. Distr. Kutais. In decliv. septent. Jug. Abakurae; loc., „Čubichevi“, in silva mixta. 4700'—7000'. 18.VII.1911, leg. A. Schelkovnikov; det. C. K. Zahn. n°2049. Ic. n°45.

203. *Hieracium cymiratum* Schelk. et Zahn. в Изв. Кавк. Музея, VII(1912)134.

Typus: In alpinis supra pag. Gul, comm. Bečo. Svanetia libera. 7000'—8000'. 21.VII.1911; leg. A. B. Schelkovnikov; det. C. H. Zahn. n°2099, Ic. n°46.

204. *Hieracium Levieri* Peter. in Nachr. K. Ges. Wiss. Götting. 1(1898)18.

Isotypus: Svanetia, in monte Tetenar supra pagum Čiolur ad flum. Hippum (Tzkhenis-Tzkhali), in pascuis alpinis 2200—2400 m. 1. Aug. 1890 (n°838); leg. S. Sommer et E. Levier; det. C. H. Zahn. n°50342.

205. *Hieracium gothicifrons* Zahn. в Изв. Кавк. Музея, VII(1912)140.

Typus: Schara-Argunj, 24.VII; 5.VIII.1894; leg. Radde et Koenig. n°2103. Ic. n°47.

206. *Hieracium lailanum* Schelk. et Zahn в Изв. Кавк. Музея. VII(1912)136.

Typus: Ad septentr. jugi Abakura, 4000'—7000'. In silva mixta. Svanetia libera. 18.VII.1911; leg. A. B. Schelkovnikov., det. C. H. Zahn. n°2061. Ic. 48.

207. *Hieracium macroradium* Zahn. в Изв. Кавк. Музея, VII(1912)133.

Typus: Lenkoran; leg. Hohenacker; det. C. H. Zahn. n°2077. Ic. n°49

208. *Hieracium niphocladum* Schelk. et Zahn в Изв. Кавк. Музея, VII(1912)138.

Typus: Ad glaciem Šchara, ad fontes fl. Ingur. Suanetia libera; 1.III.1911; leg. A. B. Schelkovnikov; det. C. H. Zahn. n°2109. Ic. n°50.

209. *Hieracium perasperum* Zahn в Изв. Кавк. Музея, VII(1912)132.

Typus: Daghestan: Čir-jurt. 30.V; 11.VI.1894; leg. Radde et Koenig. n°2062. Ic. n°51.

210. *Hieracium perileucum* Schelk. et Zahn в Изв. Кавк. Музея, VII(1912)130.

Typus: In pratis alpinis, supra pag. Gul. comm. Bežo; 7000'—8000'; 21.VII.1911; leg. A. B. Schelkovnikov; det. C. H. Zahn. n°2054. Ic. n°52.

211. *Hieracium Raddeanum* Zahn в Изв. Кавк. Муз. VII(1913)136.

Typus: Manglis. Aug. 1880; leg. Radde; det. C. H. Zahn. n°2111. Ic. n°53.

212. *Hieracium villosellipes* Zahn в Изв. Кавк. Музея, VII(1912)137.

Typus: Dzichis-dzvari. Aug. 1875; leg. Radde; det. C. H. Zahn. n°2110; Ic. n°54.

213. *Jurinea armeniaca* D. Sosn.¹¹⁵ in Monit. du Jard. Botan. de Tiflis 49(1920)31.

Typus: Armenia. Migry. 6(18).VI.1890; leg. Radde; det. D. Sosnowsky. n°2043. Ic. n°55.

214. *Jurinea coronopifolia* Somm. et Lev. in Acta Horti Petrop. XIII, 1(1893)48.

Isotypus: In ditione Kuban, in rupestribus Summi jugi inter pag. Do-ut et Utschkulan. 2400—2500 m. 3 sept. 1890; leg. et det. S. Sommer et E. Levier (n°474). n°2044.

215. *Jurinea exuberans* (Trautv.) D. Sosn.¹¹⁶ in Monit. du Jard. Botan. de Tiflis, 49(1920)31.—*J. arachnoidea* var. *exuberans* Trautv., in Acta Horti Petrop. V, 2(1878)449.

¹¹⁵ Bull. du Mus. de Georg. XV-A, 1952.

¹¹⁶ l. c.

Typus: Chidatoni (inter Chewsuriam et Tuschetiam); 5 Jul. 1876; leg. Radde; det. D. Sosnowsky. n°2038. Ic. n°56.

216. *Jurinea spectabilis* Fisch. et Mey. in Ind. Sem. Horti Petrop. IV(1837)39.

Isotypus: Schuscha (n°351); leg. Hohenacker. n°47847.

217. *Kemulariella Tugana* (N. Alb.) Tamamsch. comb. nov. in Fl. URSS, XXV(1959)116.—*Aster Tuganus* Alb. in Bull. de l'Herb. Boiss. II, 4(1894)253.

Isotypus: Abchasia. Defile Hetschigwara (chaene Bzybicae), roches calcares, 1900 m. 20 oct. 1893 (n°271); leg. N. Alboff. n°1866.

218. *Lactuca georgica* A. Grossh. in Grossh. et Schischk. Sched. Herb. Pl. orient. (1922)25. exs. 25.

Isotypus: Transcaucasia, pr. et distr. Tiflis, prope ruinas Ker-Ogly, 4000' in lapidosis, 6.VIII.22; leg. A. Grossheim. n°1982. exs. 25.

219. *Pyrethrum cheilanthifolium* D. Sosn. in Bull. du Mus. du Cauc. liv. 4, X(1917)299.

Typus: Prov. Kars; distr. Kagyzman. Prope p. Demirkapu; in decliv. petrosis; 2.VI.13 fl. (n°1255); leg. G. Woronow; det. D. Sosnowsky. n°1998. Ic. n°57.

220. *Pyrethrum Starkianum* N. Alb.¹¹⁷ in Bull. de l'Herb. Boiss. II(1894)455.

Isotypus: Abchasia. Mont. Mamdzyshkha. 31. Aug. 1894 (n°225); leg. et det. N. Alboff. n°2003.

221. *Pyrethrum Woronowii* D. Sosn. in Bull. du Musée du Cauc. X, 4(1917)294.

Typus: Prov. Kars. Distr. Kaghyzman. In fauc. flum. Sarabcha-čai. Ad rupes. 3.VI.1913; leg. G. Woronow; det. D. Sosnowsky. n°2005. Ic. n°58.

222. *Rhaponticum pulchrum* Fisch. et. Mey. in Ind. Sem. Horti Petrop. I(1834)36.

Isotypus: Suwant. (n°2336); leg. Hohenacker. n°48421.

223. *Scorzonera pulchra* Lomakin¹¹⁸ in Trav. du Jard. Botan. de Tiflis, II(1897)289.

¹¹⁷ Bull. du Mus. de Georg. XV-A, 1952.

¹¹⁸ l. c.

I s o t y p u s: Karabach. Mont. Ziarat; supra p. Adzakent. 15.VI.1895; leg. et det. A. Lomakin: n°2036.

224. **Senecio Lipskyi** Lomakin in Trav. du Jard. Bot. de Tiflis, II(1897)287.

I s o t y p u s: Karabach. M. Takali. 10.VII.1895; leg. et det. A. Lomakin. n°47405.

225. **Senecio pedunculatus** Trautv.¹¹⁹ in Acta Horti Petrop. III(1875)277.

I s o t y p u s: Palantokenbasis. 6500'. 26 Juli. 1874; leg. Radde. n°2015.

226. **Taraxacum tenuisectum** Somm. et Lev. in Acta Horti. Petrop. XVI(1900)294.

I s o t y p u s: In latere bor. occ. montis Elbrus (vulgo Minghi-tau); ultra 3000 m. 10 sept. 1890 (n°814); leg. et det. S. Sommer et E. Levier. n°2029.

227. **Tomanthea daralagezica** (Fom.) Takht. in Тр. молодых научных работников посвящ. XX годовщине Ленинского комсомола (1939)242. — *Phaeopappus daralaghezicus* A. Fomin in Mitt. des Kauk. Mus. v. III(1908)282.

T y p u s: Armenia. Inter Kušči-liljan et Herher, districtus Scharuro-Daralagöz; 29.VII.1905; leg. Kazn., Schm., Schelk.; det. A. Takhtadzhian. n°1988. Ic. n°59.

228. **Tragopogon colchicum** N. Alb.¹²⁰ in Prodr. Fl. Colch. (1895)151.

T y p u s: Mingrelia; loc. Czkhrotzkhu. 2330 m. 29 Juli. 1894; leg. et det. N. Alboff. n°2030 m. Ic. n°60.

229. **Tragopogon macropogon** C. A. Mey. in Hohen. Enum. plant. Talysch. (1838)273.

I s o t y p u s: Talysch. Kisilagatsch. (n°2017); leg. Hohenacker. n°49544.

230. **Willemetia tuberosa** Fisch. et Mey. in DC. Prodr. VII (1838)150 et Hohenacker Enum. Talysch (1838)42.

I s o t y p u s: Lenkoran (n°2677); leg. Hohenacker. n°49793.

¹¹⁹ Bull. du Mus. de Georg. XV-A, 1952.

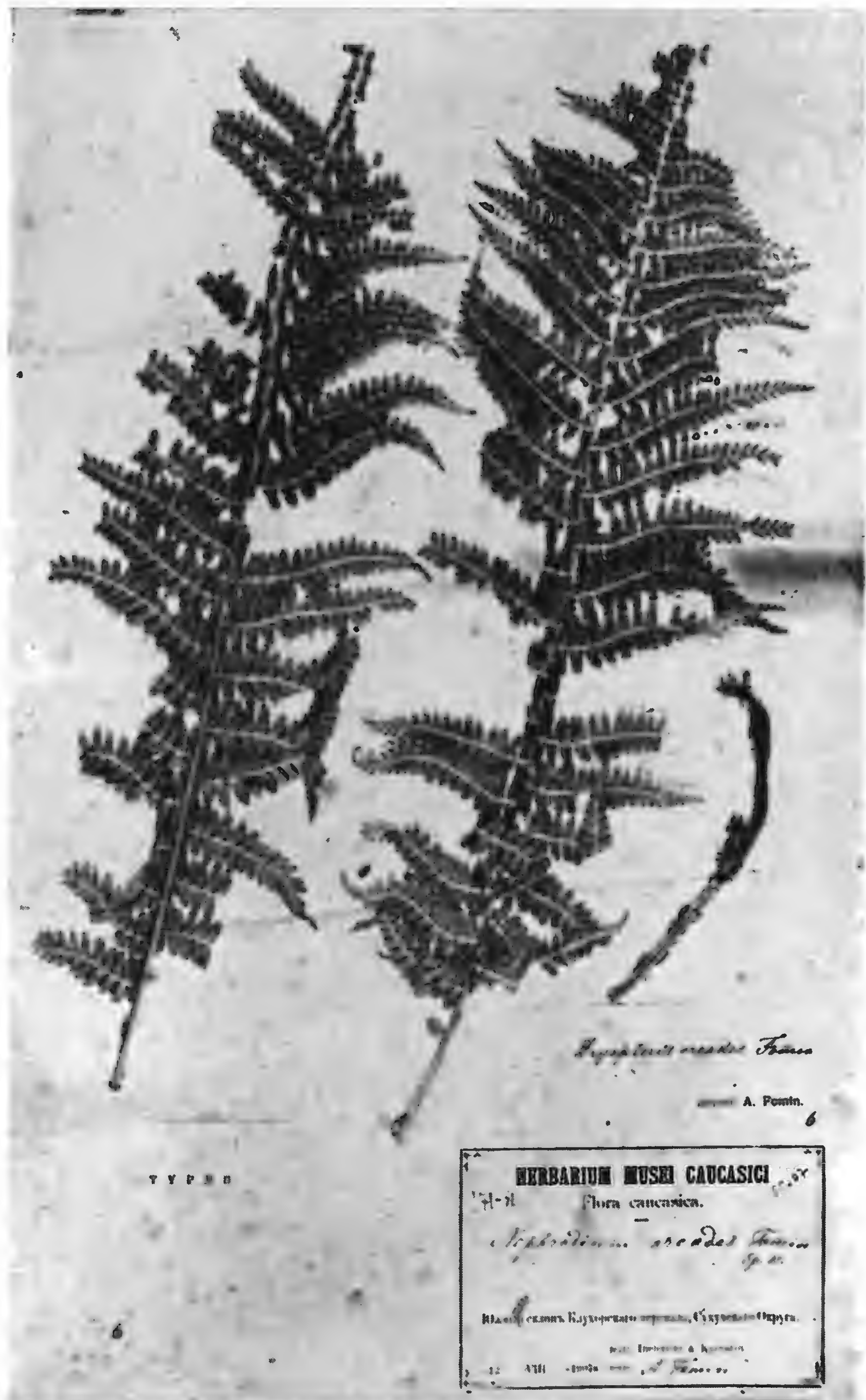
¹²⁰ l. c.

ტაბულაჲ

Таблицы

1. *Asplenium pseudolanceolatum* A. Fomin

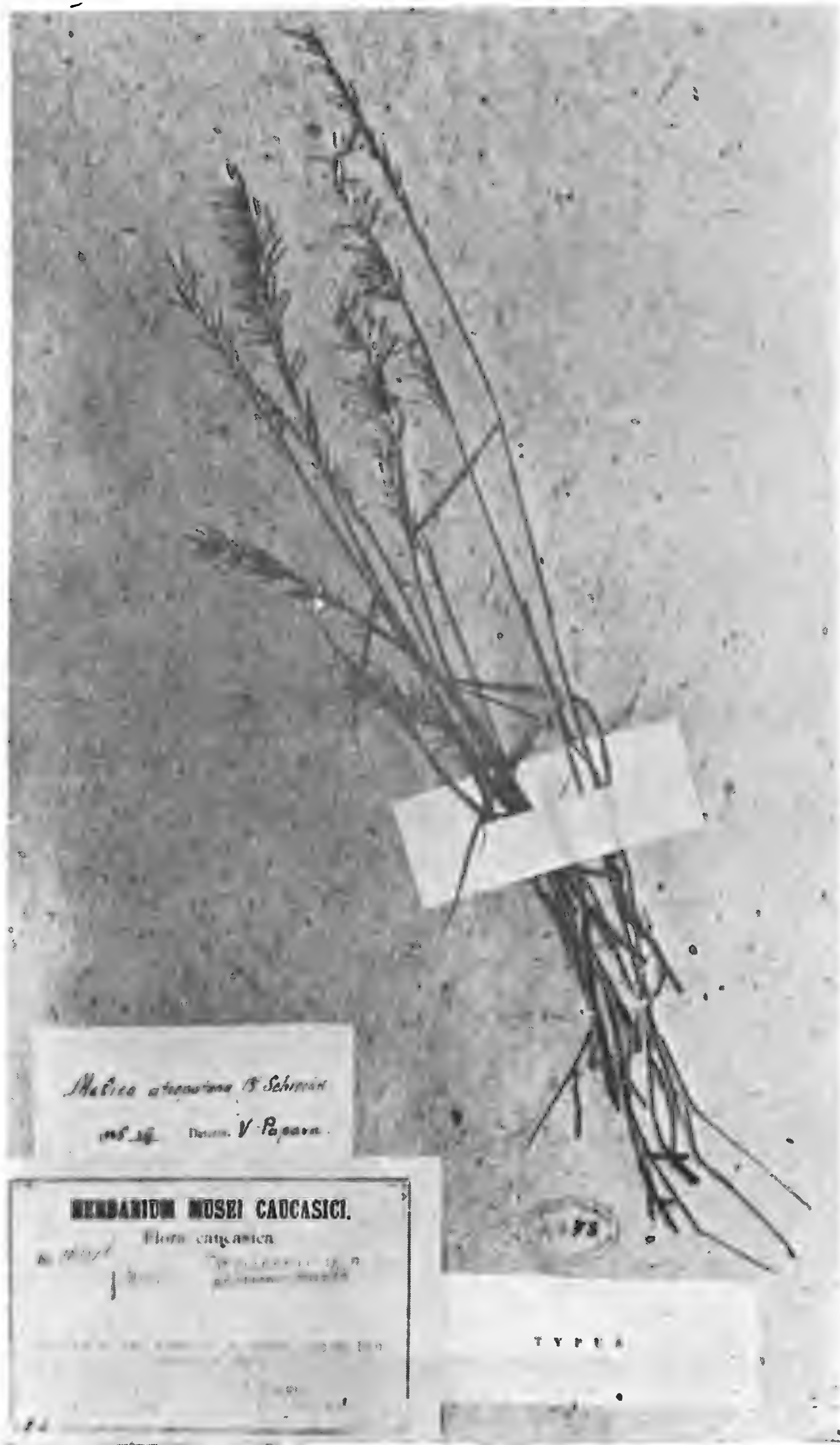
2. *Dryopteris oreades* A. Fomin

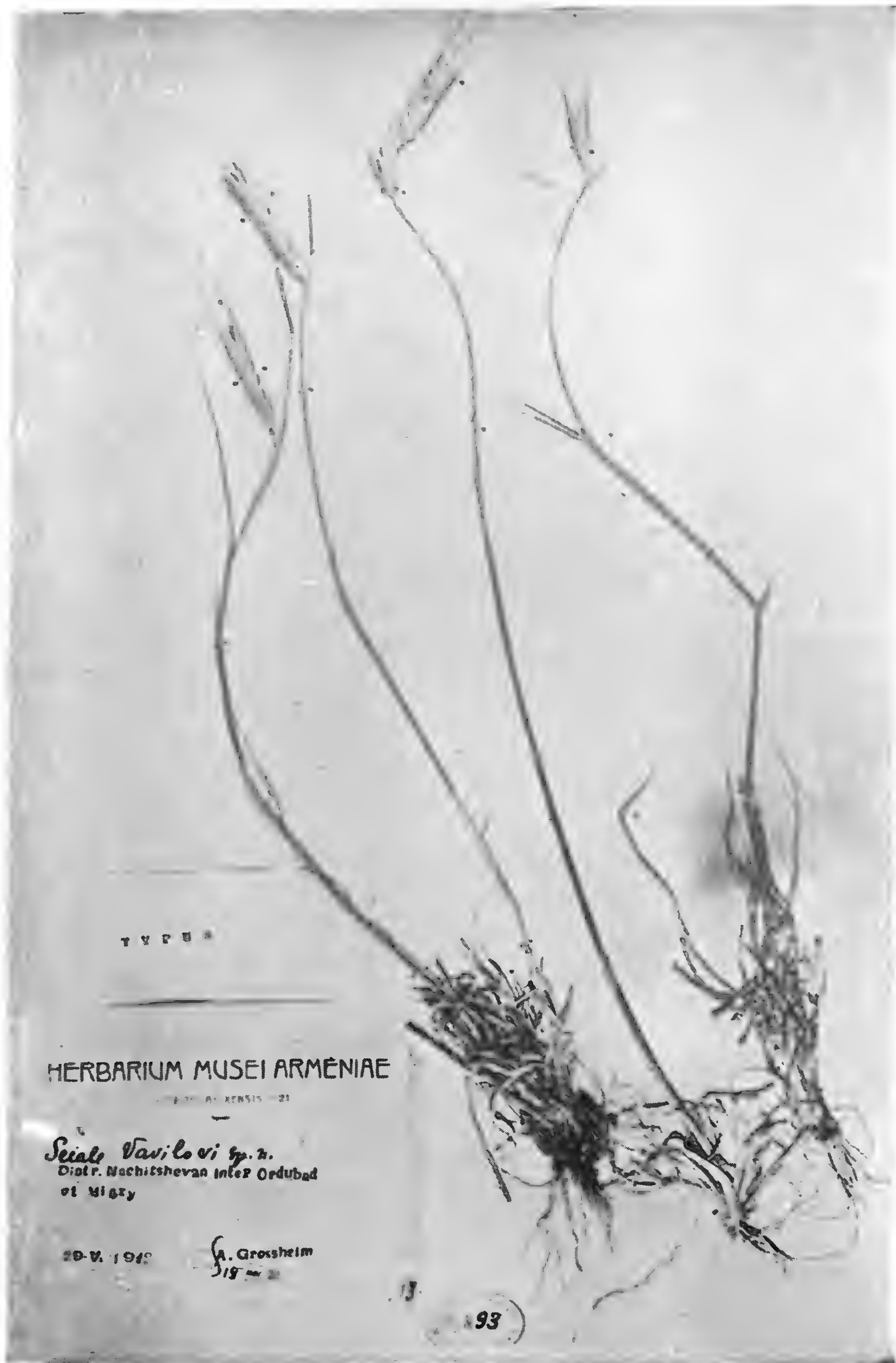
3. *Dryopteris Raddeana* A Fomin

4. *Polystichum Woronowii* A. Fomin

5. *Melica atropatana* B. Schischkin

TYPE

HERBARIUM MUSEI ARMENIAE

ARMENIAE - 21

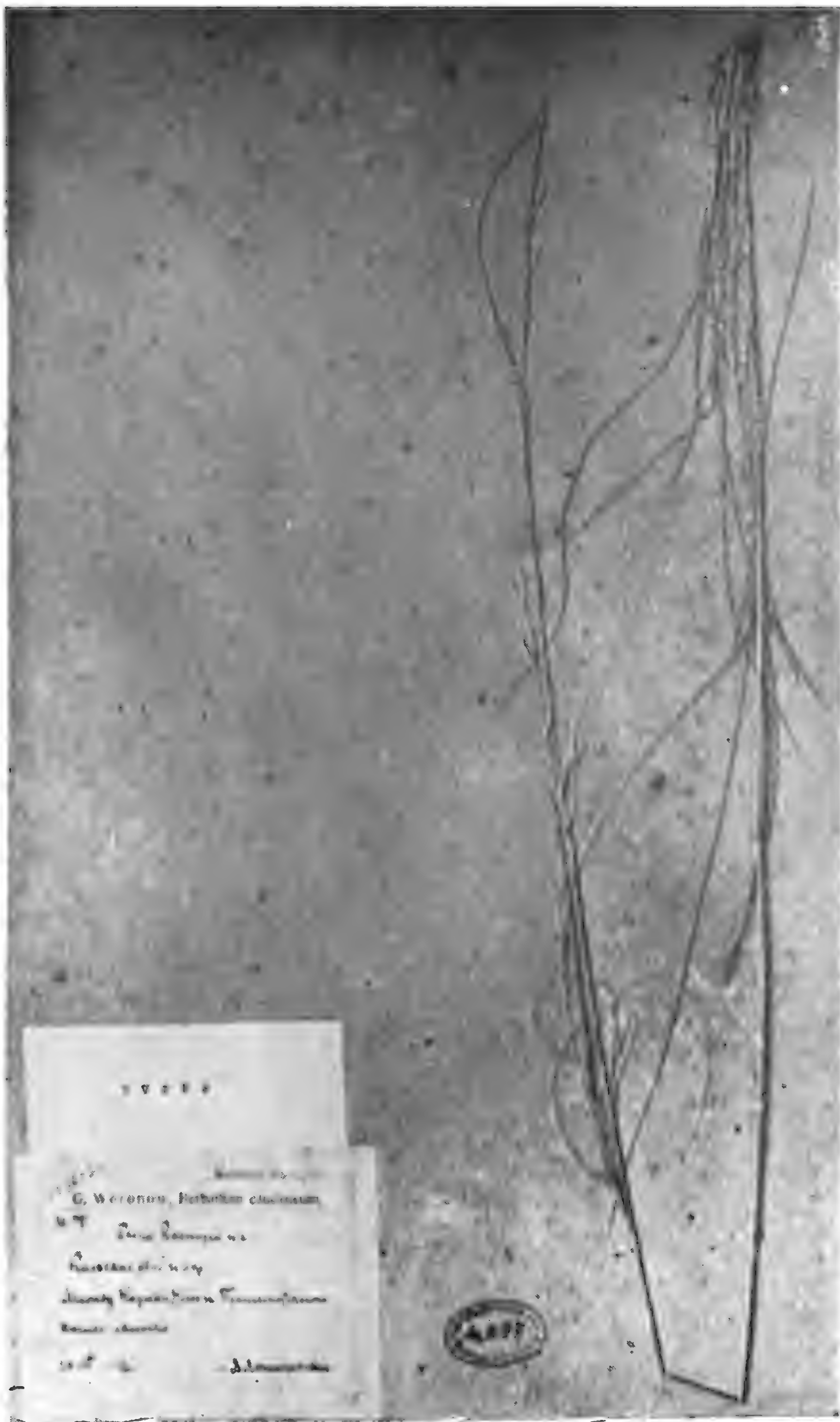
Secale Vavilovii sp. n.
Dist. Nachitshevan Inter Ordubad
of Nagz

20-V-1910

A. Grossheim
1910

93

6. *Secale Vavilovii* A. Grossh.

7. *Stipa Koenigii* G. Wor.

HERBARIUM MUSEI CAUCASICI

Flora caucasica.

Истор. Акад. М.-В. Труды (Известия)
 1911. Вып. 1. Стр. 100. Мисциска

7889

8. *Scilla caucasica* Miscz.

9. Tulipa Schmidtii A. Fomin

9a. Tulipa Schmidtii A. Fomin

10. *Iris lycotis* G. Wor.

HERBARIUM MUSEI CAES. ST. I.

1874

Iris lycotis G. Wor.

From the collection of the late Dr. J. G. Smith

10a. *Iris lycotis* G. Wor.

11. *Orchis Schelkownikowii* G. Wor.

12. Quercus crispata Stev.

13. Quercus erucifolia Stev.

14. Quercus Hartwissiana Stev.

15. *Quercus hypochrysa* Stev.

muscoli: fori profondi in cor. parieti: bariolati, putri
naturae: claudet con p. de. de. de.

2000

24 *Boiss. & Hausskn.*

of the best grain in America, produced in consequence
of the year.

— 10 —

279

Barthelme
Klein, B. H.
J. C. C.

W. 27 Avenue
Hudson River
New York
Feb 1900

2000 275945

18. *Quercus longipes* Stev.

HERBARIUM MUSEI CASAN.
 № 7-20
Melandrium Boissieri sp. n.
 Prov. et dist. tr. d'Alger. Sim. in
 natura
 B. Schischkin
 89 1 20

19. *Melandrium Boissieri* B. Schischkin

20. *Silene Cyri* B. Schischkin

T Y P U S

G. Woronow. Herbarium caucasicum.

²⁶ *Silene Marcowiczii* sp. n.

Мезоз. С. П. Погодиной-Вас.

Мамонтова нежелает; не размножить.
норм.

16/10 1916

leg. —

22. *Silene Ruprechtii* B. Schischkin

T Y P U S

Silene talyschensis B. Schischkin

HERBARIUM MUSEI CAUCASICI	
Flora caucasica.	
<i>Silene caucasicola</i> B. Schischkin	
B. Schischkin	
Musci (20000)	
Cauc. Ararat. J. Kropotkin, y. B. Schischkin. 1906 (1907)	
2	1907
Det. H. N. Schischkin	
Det. H. N. Schischkin	

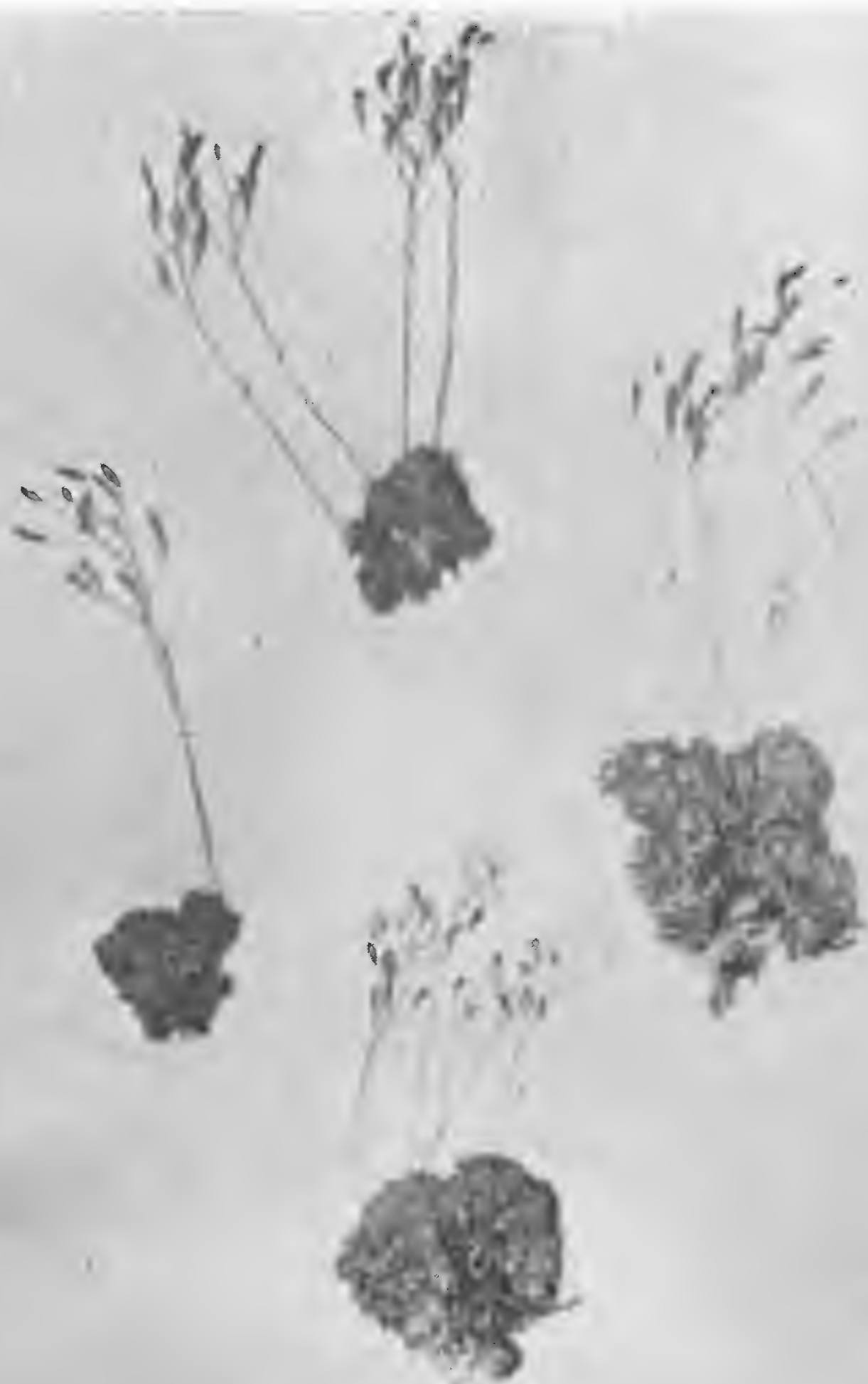
566

24. *Corydalis Alexeenkoana* N. Busch

25. *Papaver Schelkownikowii* N. Busch

HERBARIUM MUSEI CAUCASICI

Flora caucasica

55-11

Draba mingrelica sp. n.

C. B. Schischkin, r. "Himantocorys" (Göpp.) Schischkin, Caucasus
Mingrelia, Kysma, etc.

T Y P U S

17 VII 1911

Dr. A. B. Schischkin
Dr. B. Schischkin

27. *Astragalus Kikodzeanus* D. Sosn.

TYPE

Ammania

D. Sosnowski

28. *Ammania pubiflora* (Koehne) D. Sosn.

29. *Lythrum Schelkownikowii* D. Sosn. ,

30. *Bupleurum Woronowii* I. Manden

31. *Primula juliae* Ksnz.

HERBARIUM MUSEI ARMENICAE

EXEDITION ARAXENSIS. 1923

№ 196-29

Scutellaria araxensis A. Grossh.

Distr. Nochitskaya. Inter Del. n. 1.

91. 11

24-V. 1923

legit (A. Grossh. : r
nec: 79-5 28

34. *Linaria schirvanica* A. Fomin

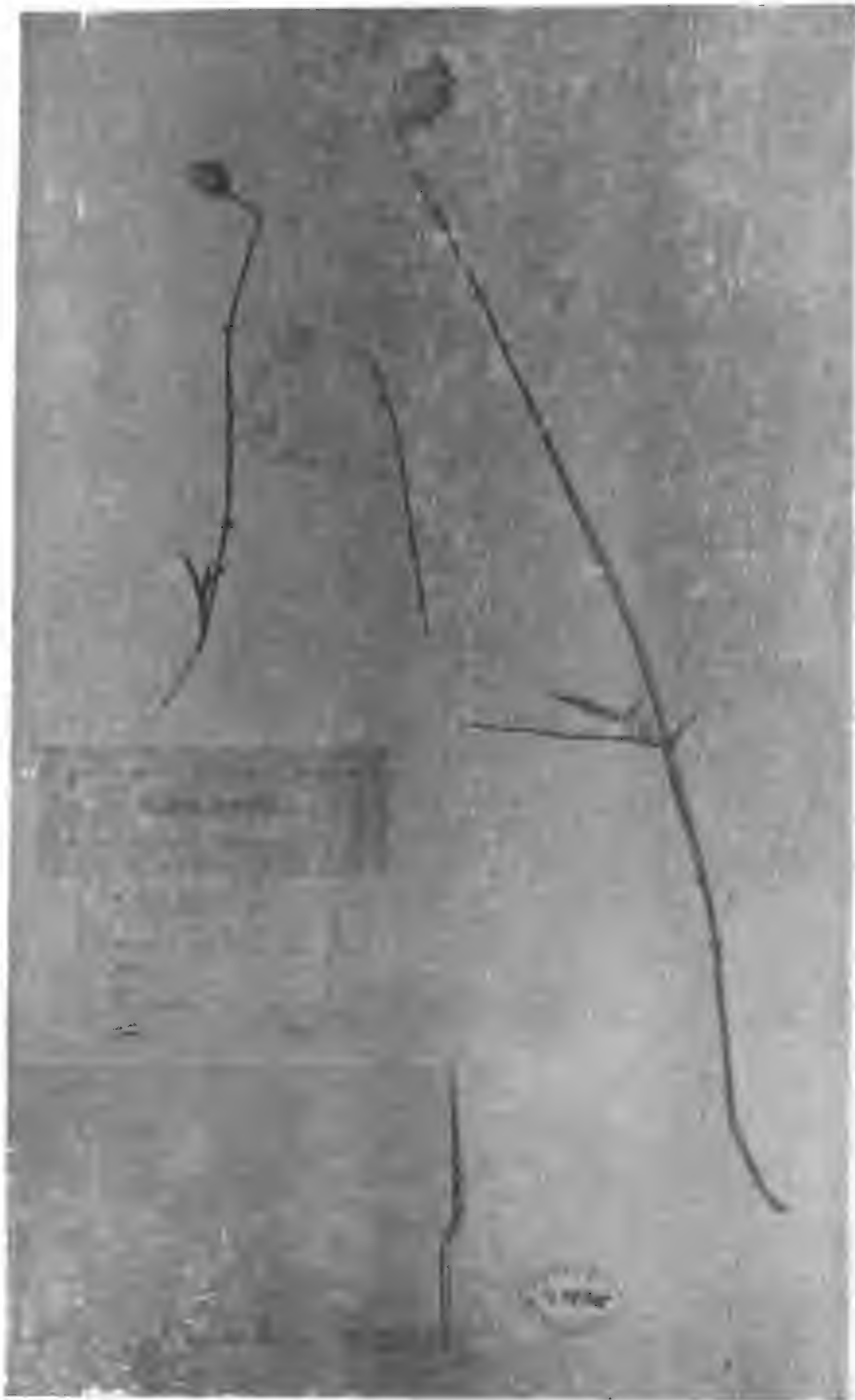
35. Verbascum erivanicum Wulff

36. *Verbascum paniculatum* Wulff

37. *Plantago caucasica* (Decne) V. Papav

38. *Cephalaria armena* A. Grossh.

39. *Campanula Sommieri* A. Charadze

TYPE

W. ... Herbarium capensis.

Anthemis emiliae Sosn. n. sp.

Herbarium ... - ...

... Anthemis ...

25. 0

1874

41. *Anthemis zyghia* G. Wor.

42. *Cirsium Schelkownikowii* Petr.

43. *Erigeron schalbusii* Vierh.

44. Erigeron Woronowii Vierh.

45. Hieracium Abakurae Schelk. et Zahn

46. *Hieracium cymiratum* Schelk. et Zahn

HERBARIUM CAUCASICUM

Hieracium gothicifrons Zahn

1898

1898

legit: A. A.

Hieracium gothicifrons Zahn

Hieracium gothicifrons Zahn

1898

TYPUS

ОБРАЗЦЫ ТИПОВ ФЛОРЫ СССР 1938

Hieracium gothicifrons Zahn

1938

Док. А. Юсупов

2103

47. *Hieracium gothicifrons* Zahn

Т Y P У С

ОБРАБОТКА ДЛЯ ФЛОРЫ СССР 5791
Hieracium lailanum Schelk. et Zahn

1958

Опр. А. Юзев

HERBARIUM MUSEI CAUCASICI
 Flora caucasica.

Hieracium lailanum Schelk. et Zahn

Собр. в горах Терек. Абхазия (общ. Чубукини),
 4000 м. Суханский афон. Восток. Суханский.
 Кутаиси, 1958

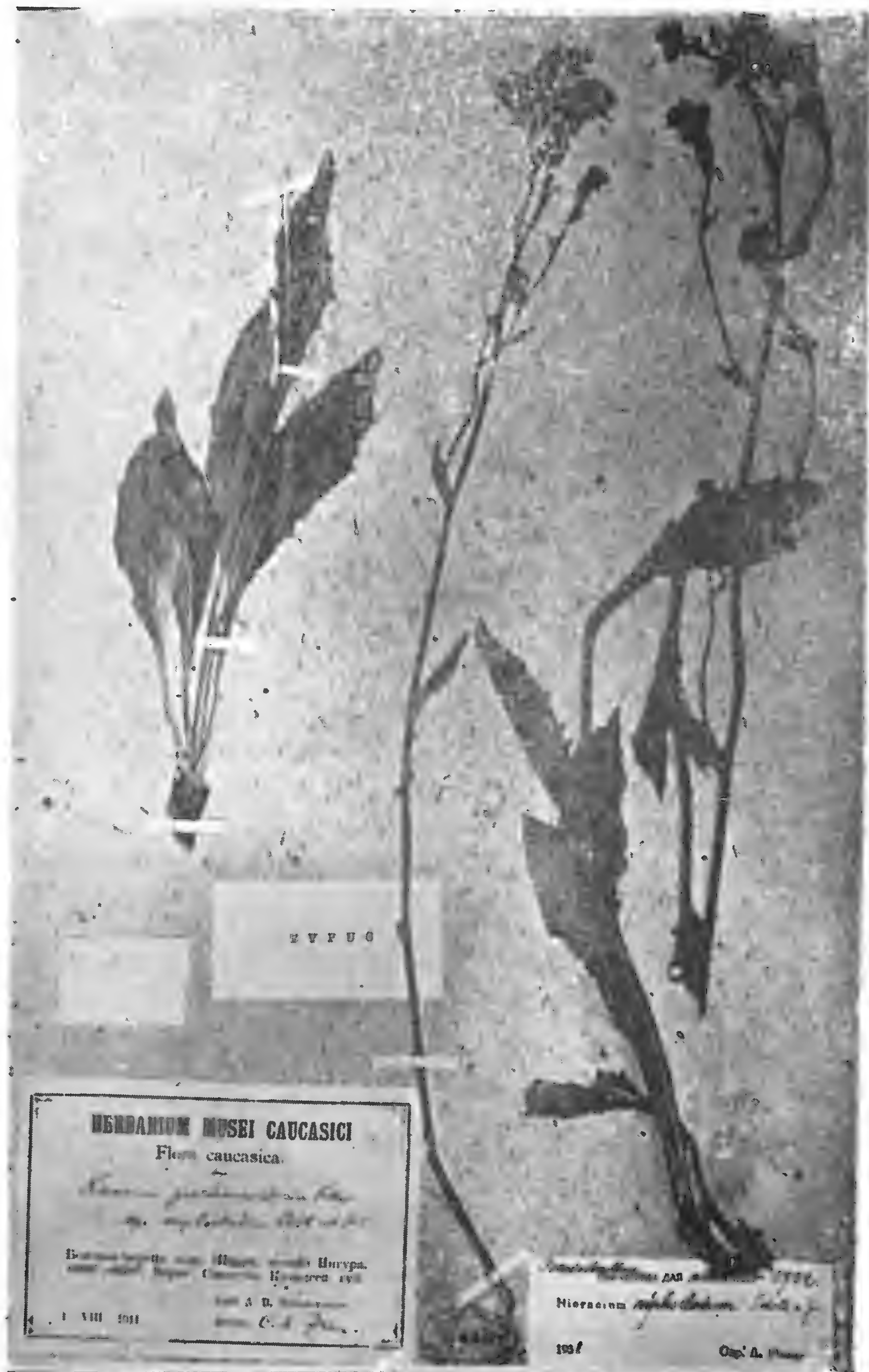
Опр. А. Юзев

Эт. С. Н. Юзев

48. *Hieracium lailanum* Schelk. et Zahn

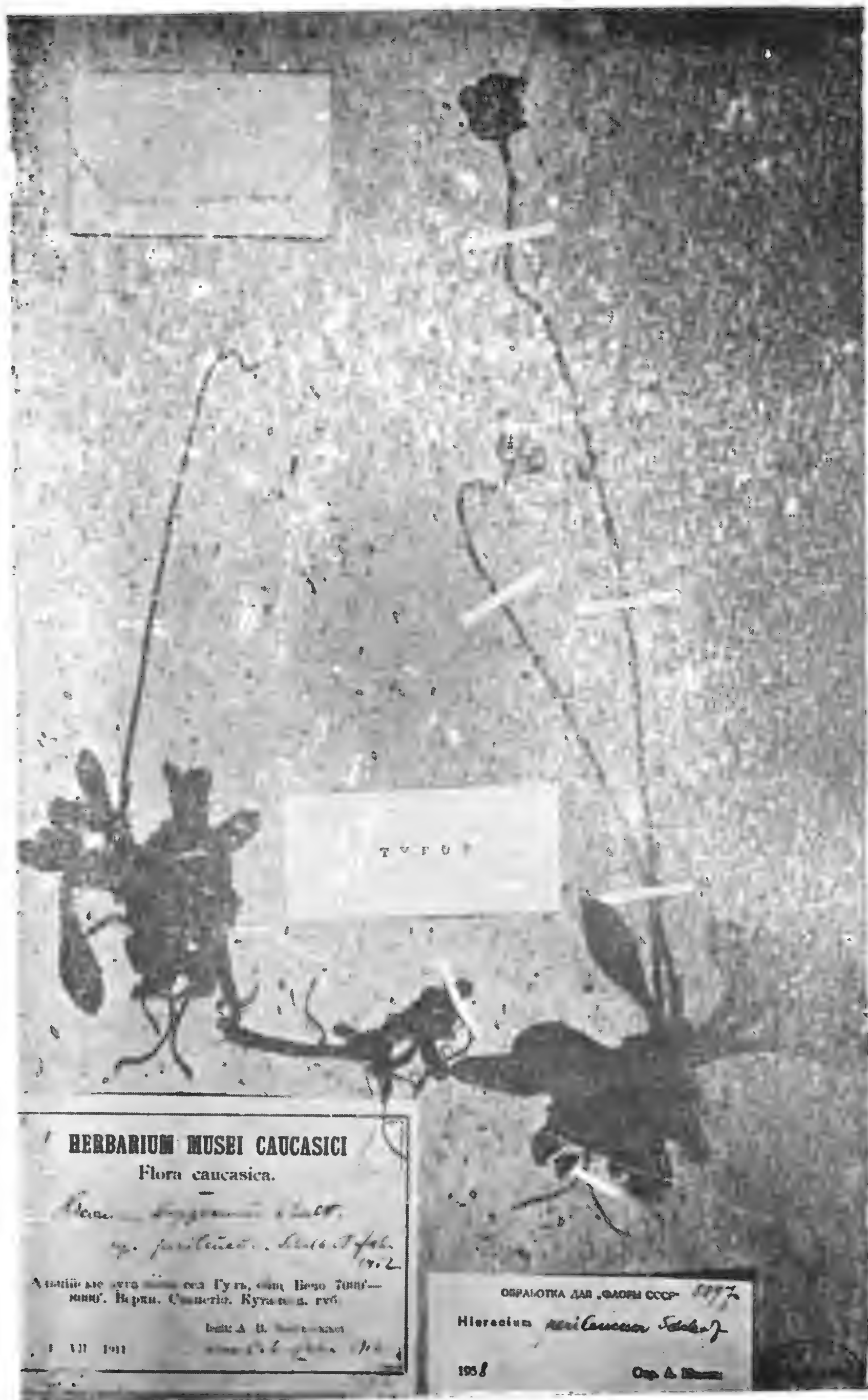
49. *Hieracium macrercadium* Zahn

50. *Hieracium niphocladum* Schelk. et Zahn

51. Hieracium perasperum Zahn

HERBARIUM MUSEI CAUCASICI

Flora caucasica.

Hieracium perilucum Schelk. et Zahn
 1958

А. И. Бонч-Бруевич, сест. Гурь, сест. Боро 7000—
 мин. Вост. Сибиря. Кура и др. реч.

Бонч-Бруевич

1 VII 1911

ОБРАЗОТКА ДЛ. ФЛОРИ СССР 5172

Hieracium perilucum Schelk. et Zahn

1958

Оп. А. И. Бонч-Бруевич

53. Hieracium Raddeanum Zahn

TYPE 9

Q. J. TRA AAR QAOPI CCCP 5778

Hieracium villosellipes Zahn

1958

Onp. A. 10acm

Hieracium villosellipes Zahn
1912 C. b. f. l.

HERBARIUM CAUCASICUM

Hieracium vulgatum L.

G. b. f. l.

Aug.

18 15

legit:

P. d.

2110

55. *Jurinea armeniaca* D. Sosn.

56. *Jurinea exuberans* (Trautv.) D. Sosn.

57. *Pyrethrum cheilanthifolium* D. Sosn.

58. *Pyrethrum Woronowi* D. Sosn.

N. ALBOK PLANTES DE TRANSCAUCASIE
Herb. de 1911

Tragopogon colchicum N. Alb.
Helianthus var. *transcaucasicus* N. Alb.

Date: _____
Lieu: _____

60. *Tragopogon colchicum* N. Alb.

От редактора

Публикуемый труд является первым опытом научной каталогизации типовых гербарных образцов таксонов флоры Кавказа. В него включены типы и изотипы высших растений.

Первоначальным местным научным центром бонатического изучения Кавказа был Кавказский Музей, ныне Государственный Музей Грузии, основанный в начале пятидесятих годов прошлого века.

Кавказский Музей в течение почти полувека, с неизменной славой служил священному делу исследования растительного мира Кавказа. Впоследствии возникает (в девяностых годах прошедшего столетия) гербарий Тбилисского ботанического Сада (ныне отдел Систематики и Географии растений Тбилисского Института Ботаники), ставший в этот период вторым, а позже главным ботаническим центром. Понятно, поэтому, что именно в ботаническом фонде упомянутого Музея сосредоточено значительное количество типовых экземпляров, по которым составлялись первоописания, в большинстве случаев непосредственными исследователями Кавказа, известными своими классическими трудами по систематике и флористике.

Научная ценность такого рода каталогов бесспорна и издание их весьма желательно. Это тем более необходимо, что с возникновением ряда новых ботанических учреждений или отраслевых институтов с ботаническими отделами — типовые образцы оказываются распыленными даже в пределах одной республики.

Но, составлению каталогов типов, по моему, должны предшествовать монографическая обработка или, по крайней мере, предварительный критический обзор отдельных таксономических групп (обычно рода). Это неизбежно хотя бы в отношении тех таксонов, которые недостаточно изучены с точки зрения систематики.

Именно с этого и была начата мною в 1939 году в Ботаническом отделе указанного Музея подготовка к изданию каталога типов.

Тогда же, будучи консультантом отдела, мною составлен был план содержания выпусков под общим серийным названием: «Оригиналы и автентики флоры Кавказа». План включает следующие основные разделы: 1) общие ботанико-географические замечания по той таксономической единице к которой относится каталогизируемый таксон (обычно роду); 2) первоисточник описания таксона—вида, рода и т. п. (в отдельных случаях желательна фотокопия титульного листа); 3) подлинный диагноз таксона (предпочтительнее фотокопии соответствующих страниц); 4) фотокопия типового гербарного экземпляра или подлинного рисунка; в тех или иных случаях желательна репродукция этикетки, сопровождаемая детальной расшифровкой содержания ее, анализом надписей, сделанных последующими исследователями и т. п.; 5) иллюстрации дифференциальных морфологических признаков, как дополнение к подлинным рисункам; 6) место хранения типа; 7) комментарии.

В соответствии с этим планом был написан Д. И. Сосновским, по моему предложению, обзор оригиналов стевеновских видов рода *Quercus*, который был издан в 1943 году в «Вестнике Музея Грузии» ограниченным тиражом. К сожалению, по условиям военного времени каталог не мог быть напечатан самостоятельным изданием и он мало известен специалистам. Впоследствии работа в этом направлении была частично продолжена автором публикуемого каталога, заведующей Ботаническим отделом Музея.

Для выполнения подобной работы требуется участие ряда специалистов по отдельным таксономическим группам и осуществить ее в столь широком масштабе не представилось возможным.

Поэтому, весьма вероятно, что в дальнейшем возникнет необходимость пересмотра типовой категории некоторых таксонов, вошедших в настоящий труд. Оставляют желать лучшего приложенные к нему фотокопии типовых образцов. Тем не менее, в целом, издаваемый каталог, полагаю, окажется очень полезным для специалистов, работающих в области систематики растений.

Издание аналогичных каталогов желательно осуществить не только по отдельным основным гербариехранилищам, но по всему СССР в целом. Помимо того, необходимо организовать обмен фотокопиями типовых образцов между гербариехранилищами, что подразумевает создание в последних специальной фототеки.

М. Ф. Сахокиа.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ბოტანიკურ ფონდში დაცული ავთენტური ნიმუშები	3
Автентичные образцы, хранящиеся в ботаническом фон- де Государственного музея Грузии	13
ავთენტიკების სია	22
ტაბულები	57
От редактора	

Василида Иосифовна Папава

**АВТЕНТИЧНЫЕ ОБРАЗЦЫ, ХРАНЯЩИЕСЯ
В БОТАНИЧЕСКОМ ФОНДЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО
МУЗЕЯ ГРУЗИИ**

დაიბეჭდა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის
ხარედ.-საგამომც. საბჭოს დადგენილებით

*

გამომცემლობის რედაქტორი ნ. კონდრატენკო
ტექნოლოგიური ნ. ბოკერია
კორექტორი ც. კახაბერაშვილი

გადაეცა წარმოებას 5.7.1961; ანაწყოების ზომა 6×10 ; ხელმოწერილია.
დასაბეჭდად 28.5.1962; ქაღალდის ზომა $70 \times 108^{1/16}$;
ქაღალდის ფურცელი 3,8; საბეჭდი ფურცელი 7,6; საავტორო
ფურცელი 6,73; სააღრიცხვო-საგამომცემლო ფურცელი 6,80;
შეკვეთა 1016; უე 02876; ტირაჟი 1000
ფასი 52 კაპ.

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობის სტამბა,
თბილისი, გ. ტაბიძის ქ., № 3/5